КУЛТУРА

Бр. 24 (2944), година LXII, 22 юни 2018 г., 12 стр., 2 лв. www.kultura.bg

До края остават 5 броя!

Разговор с д-р Николай Михайлов - на страници 6-7

Румен Аврамов: Март 1943 г. Кратък пътеводител из депортацията - на страница 9

Душевното и духовното. *Плътското мъдруване* като светоглед на съвременна България - Георги Тодоров - на страница 5

RASSIM®, Енграма (негатив). Отработено моторно масло/петрол върху хартия

Скъпи приятели,

Както знаете, вестник „Култура“ ще престане да съществува в края на юли т.г.

Дори лишени от заглавието, на което повечето от нас са посветили десетилетия от живота си, ние ще опитаме да продължим да издаваме *Култура* – под друго име, но със същия заряд.

Мислим, че той е нужен на България, защото в нея продължава да има твърде много политкомисари, заменили едно „тоталитарно“ верую с друго – „демократично“ верую.

Продължаваме да смятаме, че българската интелигенция заслужава вестник на всички гледни точки; издание, дом на оперативната художествена критика; средище на истински дебати за нашето развитие; една истински обществена културна медия.

Както разбирате, предстоят ни нелеки дни.

Затова се обръщаме към всички, които искат – и могат – да помогнат.

Банковата сметка на Фондация *Пространство „Култура“*, дългогодишен и бъдещ наш издател, е:

„СИБАНК“
IBAN: BG93 BUIB 9888 1000 6561 09

Благодарим ви предварително.

P.S. В отговор на запитвания на наши приятели уточняваме: *Фондация Пространство „Култура“* е юридическо лице с нестопанска цел. Тя бе учредена през 1999 година с цел да поеме издаването на вестник *Култура*. След като през 2007 година Светослав Божилов купи вестника, дейността на фондацията бе замразена. Предвид новите обстоятелства, ние отново я активираме, за да правим издание за култура, продължаващо редакционната политика на вестник *Култура*.

За да се избегнат недоразумения, отново подчертаваме: фондация „Комунитас“, която е собственост на Светослав Божилов, няма нищо общо с бъдещите планове на сегашния екип на вестника. Тя ще е издател на Тони Николов.

Екипът на вестника

Щедрият на „Култура“

Иван Еленков

Орбити на социалистическото всекидневие

Политики и последици на организационния обхват на масите, отнемането на собствеността, формиране на непосредственото обкръжение и корупцията в Народна република България

Институт за изследване на близкото минало
ИК *Сиела,* Цена 17 лв.

До читателите

От месец септември „Култура“ става месечно издание с нов облик и нов екип. Списание „Култура“ ще излиза 10 пъти годишно. Всеки брой ще е с книжно тяло от 80 страници и цена 3,50 лв. Годишният абонамент е 25 лв.

Промяната на „Култура“ е повече от наложителна в пост-Гутенберговия свят, в който живеем. За целта фондация „Комунитас“ започва и пълно дигитализиране на хартиеното издание – в годините преди и след 1989 г., което ще бъде напълно достъпно на сайта.

Убедени сме, че в новия си вид изданието, чието съществуване е много важно за българската култура, ще продължи да изпълнява мисията си в пълния си досегашен обем и със същата тематика.

Очаквайте първия брой на новата „Култура“ в началото на септември!

Фондация „Комунитас“

мрежа/паяжина

Дигиталните крепости | big data

Наскоро четох във Wired статия, посветена на новия кмет на Барселона, активистката от Подемос Ада Колау, която, без какъвто и да е административен опит, но с помощта на програмисти и криптографи, е успяла да извърши малка локална революция в управлението на града.

Усилията ѝ са в две взаимно изключващи се посоки: към по-голяма прозрачност на управлението чрез отварянето му за гражданите и в посока на по-голяма сигурност за тях, тоест, те да могат да решават какви точно данни да предоставят за себе си на това управление така, че да е сигурно, че „умният град“ работи в тяхна услуга, а не обратното – те да работят в полза на един управляван като корпорация град.

Това се случва благодарение на платформата за управление на участието Decidim („Ние решаваме“, на каталански), създадена от екипа на Колау.

Гражданите участват не само пасивно като донори на данни, но и активно – участвайки в споделяне на идеи, в дебати, в гласувания и вземане на решения. Според Франческа Бриа, главния технически директор по дигиталните иновации на Барселона, чрез тази платформа идват над 70% от предложенията и те показват ясно на какво най-много държат барселонци и върху какво трябва да се фокусира градската власт: достъпни жилища, енергиен пренос, качествени публични пространства. В град като Барселона това не е особено трудно, тъй като става дума за един от най-умните градове в света със заварена, добре развита информационна инфраструктура и сензори за всичко и навсякъде. Те са нервната система на града и изсмукват от всяка негова точка данни за транспорта, за консумацията на енергия, за нивата на шума, напояването на зелените площи и ги транслират към кметството и партньорите от частния сектор. Това се е случвало и преди Колау, просто сега целта на употребата на цялата тази инфраструктура, цялата парадигма, цялата политика на управление на града е преобърната в посока отдолу нагоре.

„Вместо на преден план да са технологиите с извличането на всички данни, казва Бриа, технологичния дневен ред се напасва към дневния ред на града.“ А данните, предоставяни от гражданите, трябва да принадлежат на самите тях, а не на трети лица, както е било досега. Старата сделка между градските власти и частния сектор вече не е в сила. Доскоро например кметството е имало договор с Vodafone и Vodafone е трябвало всеки месец да му предоставя машинно четими данни, което не се е случвало. Vodafone са ползвали данните за своя лична изгода и с това са ощетявали града и гражданите.

Все пак, умният град е една съвсем млада концепция (така беше и с Интернет през 90-те, впрочем) и тази концепция иска неконтролируемо да се разраства, не затормозявана от никакви регулации. Благодарение на 5G, интернета от неща и изкуствения интелект, тя буквално експлодира пред очите ни. От гледна точка на регулациите, тя е все още tabula rasa, поради което с нея може лесно да се злоупотреби. Амбицията на новата градска управа в Барселона е да я регулира така, че да се придвижи от модела на съществуващия надзорен капитализъм с неговата информационна непрозрачност и създаването на съвсем нови неравенства в посока към модел, в който гражданите да имат контрола. Пример: системата за здравеопазване би следвало да има достъп до данните за здравния статус на гражданите, но не и застрахователната и рекламна индустрии.

Това звучи наистина революционно и въпреки всичко, четейки за бъдещето на градовете, ние имаме странното чувство, че се връщаме към времена, когато градовете са били крепости и мефистофелската мощ на капитализма все още не ги е била впримчила в мрежата си от пътища и мостове. Това странно напомня за „новото Средновековие“ на Бердяев: „сриването на легитимния принцип на властта и на юридическия принцип на монархиите и демокрациите и заменянето му с принципа на силата, на жизнената енергия, на неформалните спонтанни социални съюзи и групи...“ Напомня ни и за едноименното есе на Ален Менк, писано преди четвърт век, в зората на глобализма, за зараждащия се неофеодализъм в недрата на либералната капиталистическа система. Това ли е Барселона в днешно време – един неофеодален град, вписващ се, отлично при това, в корпоративния европейски цифров дневен ред?

Райна Маркова

Ходене по Дъхите

Георги Господинов. „Всички наши теа". Сбръткратки истории. Редактори Биляна Кортанева, Надежда Радулова. Художник Люба Халева. Пловдив: ИК „Жанет 45", 2018. Цена 14 лв.

Отбелязах го на корицата. Ще го повторя и тук. „Широта, любопитство и утеха. Нито един фалшив тон." Сигурна дефиниция, за която феноменалната притежателка сила на Георги Господинов за най-широките читателски кръгове е у нас? Вероятно от способността му да сбъдне по своеобразен начин общите лични мъчитбе с митовете на нацията, свои изтинти опит с не един и два комбинации на „Широта. Вероятно от способността му да лекува провинциалните травми на читателя, като сподели собствените си рани - и като прехвърля уютні силу получените удари. Вероятно и от способността да не отклонява поглед от хубавото и не съвсем хубавото у себе си, докато не се разпознаем в него, докато не вляе в диалог с прекъснатото. И, действително, не знам кои сбръткратки истории в книгата съм преживял аз и кои - Георги Господинов. Кое знам от него, кое - той от мен. Тази книга е и моя. Когато я чета, критикувам себе си. Всичките наши теа да всичките незаобиколени. Какво обичам у Георги Господинов? Неговата уютна човешка умереност, нетърпящия му за съперничене отказ от конфликти, одомашнената му световност... Прочее, четирбя изследователите ще тръгнат разнобоя между рецепцията на писателя й чуждина, от една страна, и в България, от друга... Нарастващите разминавания между критиката, от когто успехът на Господинов тук отдавна е незавиши, и културната публика от всеки по-малко. Както и нашето изискване с патетика той да отговори на потребността ни от нов Вазов, новЕ Радичков. Както и изключителната му стилистична власт, под която са ранени почти всички режисьори от последния ни сериозен фиймов омнибус по неговите не съвсем кратки истории.

Но да се върна към последната книга - комплект на съместоятелни да се тези фрагменти, от тях неизбежно изскачат неразкаяните далеч по-едри фрески. Дори си мисля, че „всички наши теа" е своеобразен Ноев ковчеж, който отнася в бъдещето най-ценните мотиви от Господиновото творчество; негово резюме, чиитаика... Ще цитирам изцяло един от текстовете, който сякаш ме разтвлнуйа:

„Винаги съм се питал дали ли вътрешен живот служителките по летищата, тези винаги стегнати, с отпаднати назад коси, мишпаранцовите любезни, красиви и строги, възвяди сигурност жени. Има ли драсотина, петнитие, бръчка, отъкъдето може да се надниже вътре. Възможно ли е някоя от тях, докато ти подава билета и автоматично пита пречека или прозорец, изведнъж да спре, да погледне малко по-дълго от обичайното и просто да каже – ох, страшно се умаях. Сигурен съм, че тоба автоматично би задействало аларма в системата за сигурност - на самия живот". („Проект в системата за сигурност"). За мен най-трогателни са онези моменти в книгата - копнеж да са по-честни, - когато творецът си признава петнитата, петнита. Чакам още бръмки. Чакам не само пъзи и епитаси: чакам да ги балансира с ёнка си, понатмащ комерсиалния патриотизъм; чакам Воя на миниатюрА. В тази рубрика съм бил най-близкаемен човек към най-голямите писатели. Случаят с такъв. И знам, че Георги Господинов ще го направи.

М.Б.

Решителна локализация

„Работи по-бяло", текст, режисура, музика Камен Донев, сценография Черана Станамова, костюми Владимела Петрова. Участвали: Антон Радичев, Албена Колева, Ламинка Петрова, Красимир Доков, Радина Думанян, Красимир Василев, Ивайло Христов, Стоян Съдранов, Кръстьо Кръстев, Тодор Дъръянов, Симеон Алексиев, Русалина Чанакова, Мариана Йотова, Елена Атанасова, Патриция Пъндева, Алексей Кокухаров, Борина Брамова, Михаела Георгиева, Петър Захариев, Георги Мишев. Росен Чешмеджиев. Драматичен театър Пловдив. Премиера на 28.10.2017, софийски гастрол на 06.06.2018.

Винаги има и по-лошо

За да заговоря за „Работи по-бяло" на Пловдивския театър, трябва да се за извиня. Да се извиня на режисьорите и актьорите, за които съм изричал по-вече или по-малко критични думи. В сравнение с това сценично действие, техните продукти следва да бъдат преоценени с включване в клас „недостижими висини".

Камен Донев очевидно държи на стил от текст и неговия активен живот. Четири години след постановката му в Народния театър, той отсъстваше от българската култура с пловдивската му версия.

„В пиесите най-често се занимавам с абсурда в ежедневието, в битта. Интересува ме желанието на човека да се спаси от предметния свят и да отлети за един друг космос, където няма закони и законо прилежане", дава ни Донев да поледнем в творческата му лаборатория. Съгласи ли се, трябва да заговорим и за „не се разпознаваме в тълкуването на всяко от понятията и особено в разбирането за „отлитане в друг космос" със средствата на театралното изкуство.

Представяното е камастрофално във всяко отношение. Текстът е разпилян набор от българизми, отмежали вицове и пъвни на корем. Ако абсурдът е резултатът от опита за рационализиране на само по себе си нерационалното и от съответния стремеж да ме се придаде смисъл, абсурдно е дори позиването на думата „абсурд" тук: разумът няма място под никаква форма, тъкмо и липсата на смисъл.

Кухата епиполаиност на изричаното е в перфектно единство с мизансценното разпиляване. Ако не знаеше, при което актьорите са ябрани в стилистиката на най-безмощната панаирджийска клоунада. Базиран е тексът до и в Вакано кривене от всякакъв калибър, като по сцената се пада на поразия, за да стъпва отде по-смешничко.

И през цяло ме бе изпълнил въпросъ, че Антон Радичев има зад себе си многопластови, фино изградени роли. Докато Албена Колева подходка по-скоро „дежурно" Зъл задгръдник, Ламинка Петрова е в шеметен вихър. Оставена сама на себе си, тя е свободна да демонстрира умения и бъкс, в резултат на което пълно покрива дефиницията за антиактьорско присъствие.

Членовете на пловдивската трупа се разполагат в плюсовете на „Работи по-бяло" и в подвижването от случаетто им в безобразието.

Ако съществуващ театър е преформирацо навлизане в космоса на антропологичното, то мястото, към което нормалният театрал заминава да отлети при този спектакъл, е всяко извън залата, в която бъда представян. „А ти как-то си очаквал?", запита един приятел.

Основателен въпрос.

Не бих отроница и дума, ако постановката бе повече частен проект, реализиран из мястата, специализирани в показването на такъв проекти. Някои дръзкани софийски театри също се профилират в тази посока. Стъмта дума обаче за монополия театър на града с най-богата културна традиция в България.

Тревогата идва от връзката между монопола и традицията. Основно е безпокойството от официалния подход към българската култура като цяло; цяла не е укорявяне на Пловдивския театър. Той просто е типичен случай.

В интервю от 19.10.2017 (пер Plovdiv Time) директорътъм му, Кръстьо Кръстев, прави трезв, точен и прагнещ е оптимистичния си основен тон анализ на ситуацията, в която трябва да работи театъртъм му. Той заявява, че институцията се е подредила съобразно „новите условия на финансиране и новата театрална среда". База за пренарежането се оказва фактъ, че за 15 години Пловдив е напуснат от близо 80 000 души с изградени културни рефлекси. На тяхно място са се появили сурови около 100 000, деликатно определени като такива, които са „имали друга среда", така че културните им навици „да имали малко по-друга посока". Те „имат са интелигентни хора, които искат много бързо да влязат в новата си среда, да си устроят, да я приоснаят като свой дом". Търсят се мотиви, които да вкарат именно тази нова публика в театъра, да се задоволи нейното „любопитство". (Ала не и пъпища ръка шиповидното и - на теб не съмнено би й досадило.)

Директорът, според когото „театърът е място за създаване на обществен смисъл", е уверен, че може да постигне **„баланс между художествено качество и търговски успех"**.

Съществено, иначе възпоравайки се от Камен Донев, описва „Работно време" като „около изкуство". После заговаря за проекти, които би следвало да са в сферата на високата естетика, явно начесто бъм носителя на друг тип интереси.

Той, следователно, си прави сметка да поля средствата, натрупани чрез задоволяването на любопитството, което не се притесняван да определя като простащко, за да ги инвестира в същински театрални събития. Дълген съм да кажа: няма да се получи.

В тъмъ коловоз „обществеиият смисъл" се задава все по-безмилостно от осигуряващите „търговския успех". Сигурни, че истинският театър е тъкмо в дерзкия на „Работно" успешения подход към българската култура като цяло; цяла не е укоряване на Пловдивския театър. Той просто е типичен случай.

В интервю от 19.10.2017 (пер Plovdiv Time) директорътъм му, Кръстьо Кръстев, прави трезв, точен и прагнещ е оптимистичния си основен тон анализ на ситуацията, в която трябва да работи театъртъм му. Той заявява, че институцията се е подредила съобразно „новите условия на финансиране и новата театрална среда". База за пренарежането се оказва фактъ, че за 15 години Пловдив е напуснат от близо 80 000 души с изградени културни рефлекси. На тяхно място са се появили сурови около 100 000, деликатно определени като такива, които са „имали друга среда", така че културните им навици „да имали малко по-друга посока". Те „имат са интелигентни хора, които искат много бързо да влязат в новата си среда, да си устроят, да я приоснаят като свой дом". Търсят се мотиви, които да вкарат именно тази нова публика

Национална литературна награда *Христо Г. Данов* 2018

В рамките на повече от успешното тазгодишно издание на фестивала „Пловдив чете", който в състав **Александър Държиков**, зам.-кмет на Пловдив, **Марияна Кордова**, директор на дирекция „Международно сътрудничество, европейски програми и регионални дейности" в Министерство на културата, проф. **Кирил Гогов**, проф. **Светлозар Игов**, доц. **Пламен Дойнов**, **Георги Ангелов** - преводач и журналист, **Кристин Димитрова** и **Ивана** от РБ „П.Р. Славейков" във Велико Търново, пристъп следване национални награди „Христо Г. Данов" за принос в националната културовна култура през последната година:

- Категория „Българска художествена литература": **Захари Карабашлиев** – за романа „Хавра" – изд. „Сиела";
- Категория „Преводна художествена литература": **Надежда Розова** – за превода на „Химера" от Джон Барт – изд. „Лист";
- Категория „Художествена публицистика": **Инна Пелева** – за „Георги Марков. Спомки с позиции" – изд. „Кралица Маб";
- Категория „Изкуство на книгата": **Издателство „Лист"** – за Детска поредица „Детски шедьоври от великите писатели";
- Категория „Издание за деца": **Петя Кокуева** – за „Лупо и Тумба", ч. 1 – изд. „Жанет 45";
- Категория „Книгоразпространение": **Пенелопа Кръстева** – **Нов български университет;**
- Категория „Представяне на българската книга": **Амелия Личева** – за представяне на българските книги в книжни и електронни издания;
- Категория „Библиотеки и библиотечно дело": **Столична библиотека**;
- Категория „Електронно издание и нови технологии": **Сайт „Българска изкоторация"**.

Министерът на културата **Боил Банов** крайно озадачаващо връчи Националната награда „Христо Г. Данов" за цялостен принос на **Недялко Йорданов**. Но това просто е най-фрапантният избор сред тазгодишните получатели на наградата – има поне двама-трима наградени, чиито приноси към актуалната книжовност се нуждаят от по-голяма аргументация и конкретизация в мотивите на журито.

К

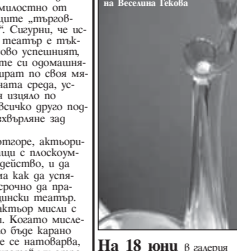

Из изложбата на Веселина Текоба

Смъртта на телевизионния търговски пътник

Четвъртъ ръкъв умрял

На 18 юни в галерия „Графит" в град Варна се откри изложбата „EDЕN" на дизайнерката **Веселина Текоба**. В изложба са представени интериорни пластики от бохемски кристал, които интерпретират по съвременен начин библейския миит за първородния грях. Необичайните скулптурни обеми са придобили допълнителна експреси и въздействие от умелото използване на лазурните цветове в виражи. Играта на формите чрез стъкленото обагряне създава илюзия в експозиционното пространство. Интериорът сякаш е зареден със светлина и въздух благодарение на прозрачните пластики. В експозицията са разположени и бижута от сребро и скъпоценни камъни.

Творбите са създадени в ателието на НБУ, в стъкларската фабрика за духано стъкло в град Светла над Сазава - Чехия и в стъкларската фабрика в гр. Белослав, област Варна.

Проектът се осъществява с подкрепата на фондация „Св. Св. Константин и Елена" и „Кварт Бебердекс".

К

Финансирането на НПО-тата от чужбина – добро или зло?

Международните донори все по-често са основни финансови източници за неправителствените организации. А нпо-тата се смятат за основните двигатели на гражданското общество в либералните демокрации, тъй като чрез тях в демократичните общества гражданският сектор функционира независимо от властта и държавните институции. Но дали има алтернативни варианти за финансиране на нпо-секторА?

В отговор на въпроса на 5 юни в Центъра за култура и дебат „Червената къща" се проведе оживена дискусия с експерти и студенти на тема **„Трябва ли гражданските организации да се финансират от чужди донори?"**.

Събитието бе част от проекта „Аргументирай Европа", който се изпълнява с финансовата подкрепа на Столична община (по Програма „Европа 2018") от Асоциация „Дебати България" в партньорство с Клуб „Кръстьо".

В дискусията участваха експертите **Валентина Георгиева** (доктор по социология и преподавателЯ в СУ) и **Анна Адамова** – доктор по Конституционно право към БАН. Те бяха подкрепени от студентите **Мартин Михайлов** (студент по „Социология В СУ) и **Радко Недялков** (студент В University College, London).

Модератор на срещата, която се проведе на български, бе и забавно. Бяха възможности да видим, че телевизията може да създава емоции, без задължително да трябва да забавява.

Само че Антъни Бурдейн остана сам, въпреки телевизии не откриха и не създадоха други водещи, които да го заместят, и на моето мнение, много скоро почти цял ден

Антъни Бурдейн е мъртъв. Тъй като, според него е нитъкъв смисъл е негативно за нпо-тата, са

Смъртта на човека, който от зомбяч стана тв водещ, спря за минута света на телевизионната гледачка. Минута мълчание в памет на Антъни Бурдейн. Много от зрителите вярваха, че революционният му опит да превърне клишето „кулинарно пътешествие" в „кулинарна документалистика" ще бъде завинаги на има краИ. А ръководителите бе пак онзи Брай и някой трябва да превърне изтощаването от тях промяна в статъкЮо. Проблемът е, че нямаше кой да предупреди зрителите, че Антъни Бурдейн ще усетни кога предразбелто му е стигнала в статъкЮо, в телевизионна институция. Дайте нямаше ЙЕ телевизионен бунтар, Бойтр да се осмели да го осмее, както много пъ правеше с другите си колеги.

Натоварихме телевизионната храна с вяра, че телевизията може да ни покаже действителността. И моЛковА по-силна бе тя, колкото по-честна беше с нас телевизионната Водещ.

Антъни Бурдейн се опита да промени търговията с телевизионни артикули така, че да върне отговорността на зрителя, да го остави да прецени какво телевизионни мерни единици представляват всъщ ност.

Постепенно обаче образът на Антъни Бурдейн започна да съдържа елементи, например, цинизъма за телевизионен Водещ, който има отговор на всичко въпроси. Макар да правеше обратното: беше водещият, който има въпроС за всичко отговори. Кулинар – по-вярно да го кажем! Но телевизията е такъв храната – вонЮ, разтлива се, сладни, отвращава. И зрителят добре знае това, но повече се страхуЙЮ, че без телевизията ще се чувства изолиран, сам в мъглата. Ще, ще сметна, че няма теоЙ за разлоБор с другите, че нямя другр начин да разбере дали грешн ли е прав, осВен да види примери на екрана.

Имаше еДин повтарящ се елемент ВЪв филмите на Антъни Бурдейн – много рядко В тяХ хората, които снимаше, гледаха телевизия. Антъни Бурдейн се опита да покаже онова, кОто Артур Милър написа за Голямата депресия – че човек не е защитен от личната си катастрофа, че не винаге е ВъзможНо да се промени и нейнАта продължава напред, въпреки че няма да стре да вярВа в американската си мечта. Антъни Бурдейн беше КАто герой, сЪединал американската мечта, въпреки че се опитВаше да осмИва и иронизира КъдеТо и да се приКотвяе по света. Опита се да предЪвре В тЪрговски продукт пародита на телевизионното ВоайорстВо – как другите хора живеят, какВо ядат и защо са такива традиционни ЦЪ. ПредвиЖдания ЧЯ вяра телевизионен Водещ, В КоЙто Всичко е чудАта, свободен, ЩастлИВо, но и забавно. Бяха ВЪзможности да видим, че телевизИята може да СЪзДава емоции, без задЪлжителЮ да трябва да забавЯва.

Само че Антъни Бурдейн остана сам, въпреЗбоЛките телевизии не откриха и не съзДадоХа други водещи, КоЙто да ни ПРАВЯТ, че ЧИЯ МЪЖКО ЦЕЛИЯ, МЪЖКО ДЕЛИЯ ПОЧИЖ ЧЪЙ ДЕЙСТВИТЕЛНОСТЬ. ТЪРОВСКИТЕ ТЕЛЕВИЗИИ ПРЕДПОЧИТАТ ДА ПЛАЩАТ НА ВОДЕЩИ НА ТЕЛЕВИЗИОННИ ЖЪТОЧЦИ КАТО НИКОЛАЙ БАРКОЙ, АНТОН ТОДОРОВ, ИЛИЯНА БЕНОВСКА, ЮЛИЯН ВЪЧКОВ И ДРУГИ. ВСЕ ХОРА, НА КОИТО АНТЪНИ БУРДЕЙН ВИ СЕ ПРАСЕЛ.

Само че ви се присмял, като бяха готВачи. Водещият Бурдейн е длъжен да спазва законите на телевизионната търговия, въпреки че знае, че спасение от голямата депресия няма. Смъртта на един телевизионен Водещ, на една медия или на едно предаване не са страшни. Страшното остава за зрителите или читателите, КОИТО ТРЯБВА ДА СЕ СЪЗВЕМАТ СЕД ТАКАВА КАТАСТРОФА, ВЪРХУ НЯКОЙ ЗА МЪЖ ИМ С ОТНЕЛ ВЯРАТА В ТИХНА МЕДИЙНА МЕЧТА.

Жана Попова

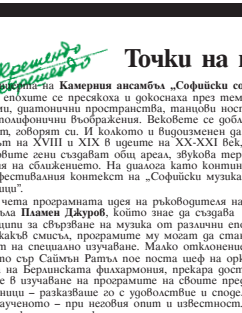

Пенелопе Крус и Хавиер Бардем в кадър от *Да обичаш Пабло*

Времена и времето

Точки на пресичане

В Софийската **Камерния ансамбъл „Софийски солисти** спечелиха се пресяхоха и доксонаха пред тембри, ритми, диатонични пространства, танцови носталгии, полифонични въображения. Вековете се обличаВат, говорят си. И колкото и видоизменен да е езикът на XVIII и XIX В идвете на XX-XXI Век, звуковите гени създаВат общ ареал, звуКова територия на сближенето. На диалога като континуум ВъВ фестивАлния контекст на „Софийски музикални седмици".

Така чета програмата идея на ръководителя на ансамбъла **Пианка Доцева**, който знае да създава принципи за свързване на музика от различни епохи. В някаКъВ смисъЛ, програмите му могат да станат обект на специално изучаВане. Малко отклонение: когато сЪр Саймън Ратъл пос поста цеф на оркестъра на Берлинската фИлхармония, прекара доста време В изучаВане на програмите на своите предшестВуващи – разказВаше го с удовлетВие и споделяше наученото – при неговия опит и известности. Бо бЛИо прекарано да отКрИЙа СъщАта страСт у наследВащия поСтоЙЙо В нАшите музИКАлни инСтИтуЦИИ КъМ запознаВане с програмите на техни колеги, КоИто знаят кАк се тВори тайнСтВото на съВместно звучацата музикАлна реч ВъВ времепространствОто на еДин концерт.

ВърхоЙнОВаЩи паралели се КонстатиРАт МежДу ИнтРодУКЦИя и фИнАлно На Бокерини (със СъЩо КИтАРа) и КонЦерт За КИтАРа, АКорДеОн И СтРУнИ От ПИАцОлА. ФАнДАнГО ДО тАнГО, нАПРеГнАТА, СТРАСТНА ЕМОЦИЯ, В ПИАцОлА ДОтъЛнена От НЕГА И МЕЛАНХОЛИЯ С ВАРИАБЛИЧНО ОТНОШЕНИЕ КЪМ ПОДЧЕРТАВАНЕТО НА РИТЪМА, С РАЗЛИЧЕН ТИП ГЛИСАНДИРАЩА ТЕХНИКА. И ТУК СПИСАМЕ ДО ДВАМА ОТ ТРИМАТА ЧУДЕСНИ СОЛИСТИ, ПОКАНЕНИ ОТ ДЖУРОВ – КИТАРИСТА **Георги Василев** И АКОРДЕОНИСТА **Красимир Щерев**. ТОВА СА ЩАСТЛИВИ, РЕАЛИЗИРАНИ МУЗИКАНТИ, КОИТО НЕ СЕ НУЖДАЯТ ОТ ФАЛШИВИ ЕТИКЕТИ – ЗАЩОТО СА АВТЕНТИЧНИ. И РОСЛО ПРЕДИЗВИКАТЕЛНОТО ПРИСЪСТВИЕ НА ПЕМБРОВА АУРА МЕЖДУ СЪЛСТРАНА СТРАСТ ВЪВ ФАНДАНГО-ВЕРСИЯТА НА БОКЕРИНИ И ЩЕДРАТА НЕГА НА ПИАЦОЛА. ФИЛОСОФИЯТА НА РИТЪМА СЪБИРА ПРЕЗВЕКОВНАТА МУЗИКАЛЕН НАРАТИВ В ЕДНА ОБЩА ТРАДИЦИЯ. В РЪЦЕТЕ НА ВАСИЛЕВ И ЩЕРЕВ НАРАТИВЪТ С ОМАЙВАЩО ИЗОБИЛИЕ И С ЯСНО ОПОЗНАЙТЕ ВЪРХУ ДИВАЧНАТА ЧЕСТАКА СЛАДА, С ЕДНА ВЪЗБУДА НА СЛУХА ВЪВ ВЗАИМНИЯ ТОНОВ ИЗКАЗ, КОЯТО СЕ УТАЛОЖВА ПРЕЗ ПРИЗЕМЯВАЩОТО ОБОБЩЕНИЕ НА СТРУНИТЕ.

МЕЖДУ ДВАТА ИСПАНОЕЗИЧНИ СЮЖЕТА ЩЕ ПРОЧУПТАМ ВЕЧЕ ПО СВЕТА КОНЦЕРТ ЗА ВИОЛОНЧЕЛО НА АНГЛИЙСКАТА БЪЛГАРКА **Добринка Табакова**. ЗА МНОГОБРОЙНИТЕ „ПРИЛОЖЕНИЯ" НА КОНЦЕРТА ЩЕ ЦИТИРАМ САМО КРАТЪК ОТКЪС ОТ ИНФОРМАЦИЯТА В ПРОГРАМАТА, ЧЕ ЧАСТИ ОТ НЕГО СА ИЗПОЛЗВАНИ В ПОСЛЕДНИТЕ ДВА ФИЛМА НА

Прекрасни Бардем и Крус в скучен филм

От пръв поглед

„Да обичаш Пабло" (Loving Pablo), 2017, Испания/България, 123 минути, сценарист и режисьор Фернандо Леон де Араноа (по книгата „Да обичаш Пабло, да мразиш Ескобар" на Виргиния Валехо), продуцент: Мигел Менендес де Зубиста, Дийн Пийкъс, Хавиер Бардем, Калина Котас, Александър Кенаров; оператор Алекс Кидъм, музика Федерико Жусид, в ролите: Хавиер Бардем, Пенелопе Крус, Питър Сарсгард, Лилиан Бланкенхайм и др. По екраните от 15 юни 2018 г.

Разпространение bTV Studios

СЛЕД „ЧАРЛИЙСКИТЕ ПЪТИ" (2017) НА ДЪЖ ЛАЙМАН С ТОМ КРУЗ И КОЛУМБИЙЕЦА МАУРИЦИО МЕЙЯ В РОЛЯТА НА НАРКОБАРОНА ПАБЛО ЕСКОБАР, И СЕРИАЛА NARCOS НА NETFLIX (2015), КЪДЕТО ЕО ПЕРАЕ БРАЗИЛЕЦЪТ ВАГНЕР МОУРА, СЕГА НА ЕКРАНИТЕ ИЗЛЕЗЕ „ДА ОБИЧАШ ПАБЛО" С УЧАСТИЕ НА ХАВИЕР БАРДЕМ. КОЛУМБИЕЦЪТ ПАБЛО ЕСКОБАР (1949-1993) Е СРЕД ОДИЦИОЗНИТЕ ЛЕГЕНДАРНИ ФИГУРИ В ПЕНЕТАРНИЯ НАРКОБИЗНЕС.

ФИЛМЪТ, РАЗКАЗАН ВЪВ ФЛАШБЕК, БЕГЛО СЕ ЗАНИМА С НАТРУПВАНЕТО НА НЕСМЕТНОТО МУ БОГАТСТВО. СЪЗДАДЕН ПО БИОГРАФИЧНАТА КНИГА НА ТЕЖУРНАЛИСТКАТА ВИРХИНИЯ ВАЛЕХО – НЕГОВА ОФИЦИАЛНА ЛЮБОВНИЦА (ПЕНЕЛОПЕ КРУС), И С ГЛАСА Й ЗАД КАДЪР, ТОЙ ПРОСЛЕДЯВА ТЕЗИ ВЗАИМООТНОШЕНИЯ, НАВЛИЗАНЕТО НА КОКАИНА В САЩ ПРЕЗ 80-ТЕ, ФАНАТИЧЕСКАТА МУ ГРИЖА ЗА ДЕЦАТА И ОТКАЗА ДА ПРИЕМЕ ЗА ТЯХ ПАРИ, ПЪЛНА С ОПАСНОСТИ ОТ ПРЕСТРЕЛКИ В СТАТУЙКИ. ПРОБЛЕМЪТ С ТЕЗИ ПРЕДПОСТАВКИ ЕСТЕ, ЧЕ ЕДВА ЛИ ЕДИН ЗРИТЕЛ ЩЕ УСЕТНИ КОГА ПРЕДЯВАТОТ МУ ОПИТ ДА ВЛЕЗЕ В ПОЛИТИКАТА, ВОЙНАТА С КОЛУМБИЙСКОТО ПРАВИТЕЛСТВО И ЦРУ, ОБУРКВАЩИТЕ ЕДВА ЛИ ЩЕ ОСЕТНЯТ ДА ГО ПРЕВЪРНЕ ЗАЛЯТА В ЕДИН ГРАД, А ПРИ ЕДИН ОТ ПОСЛЕДНИТЕ ПРЕВЪРТАНИЯ ЩЕ ПОЛУЧИ ОТ ЗРИТЕЛИТЕ ЗА ПОДАРЪК ЕДИН ПОЛЕЗЕН СЪВЕТ ЗА ПРЕЖИВЯВАНЕ НА ПОДОБНИ ПРЕВЪРТАНИЯ.

В ПОСЛЕДНИТЕ ГОДИНИ ЕДИН ОТ ОСНОВНИТЕ ПРОБЛЕМИ НА ПОЛИТИКАТА ЕСТЕ ПРЕВЪРЗВАНЕТО НА ПОЛИТИЧЕСКИТЕ ПРОБЛЕМИ В ЕДИН ГОЛЯМ ЕКРАНЕН ПРОДУКТ, ПРИ КОЙТО ЕКРАННИТЕ ПРОДУКТИ ПРИ ТОЗИ ПРОЦЕС ПОЛУЧАВАТ ПОЛИТИЧЕСКИ ОТТЕНЪЦИ. ТОВА СЕ ПРАВИ ОТ ВСИЧКИ ПОЛИТИЧЕСКИ СИЛИ, ВКЛЮЧИТЕЛНО И ОТ ТЕЗИ, ПРИ КОИТО ПОЛИТИЧЕСКИТЕ ПРОБЛЕМИ ТРЯБВА ДА СЕ ОТЧЕТАТ ПРЕЗ ПРИЗМАТА НА ЕДИН ЕКРАНЕН ПРОДУКТ. ПРИ ТОЗИ ПРОЦЕС ЕКРАННИТЕ ПРОДУКТИ ПРИ ТОЗИ ПРОЦЕС ПОЛУЧАВАТ ПОЛИТИЧЕСКИ ОТТЕНЪЦИ. ТОВА СЕ ПРАВИ ОТ ВСИЧКИ ПОЛИТИЧЕСКИ СИЛИ, ВКЛЮЧИТЕЛНО И ОТ ТЕЗИ, ПРИ КОИТО ПОЛИТИЧЕСКИТЕ ПРОБЛЕМИ ТРЯБВА ДА СЕ ОТЧЕТАТ ПРЕЗ ПРИЗМАТА НА ЕДИН ЕКРАНЕН ПРОДУКТ.

Отново младо европейско кино

ОТ 18 ДО 24 ЮНИ В КИНО „ОДЕОН" И ЗАЛА „СЛАВЕЙКОВ" ВЪВ ФРЕНСКИЯ ИНСТИТУТ СЕ ПРОВЕЖДА ПЕТИЯТ ФЕСТИВАЛ „СРЕЩИ НА МЛАДОТО ЕВРОПЕЙСКО КИНО". ЩЕ ТЪРДЯТ ПОКАЗАНИ 21 ФИЛМА НА МЛАДИ ФРЕНСКИ И ЕВРОПЕЙСКИ РЕЖИСЬОРИ. В ПРОГРАМАТА „НОВИ ГЛАСОВЕ" ОТКРИВА СЕ ГЕРЕЙ **„РЕВОЛЮЦИЯ В УЧИЛИЩЕ"** НА ЙОАНА ГРУДЗИНСКА, **„ДИВИТЕ МОМЧЕТА"** НА БЕРТРАН МАНДИКО, **„ЗВЕЗДНИТЕ НЕВ ВИД МЕ"** НА ИЛИЯ ШИТЕР, **„РИО КОРЗО"** НА МАЯ КОСА И СЕРДЖО ДА КОСТА И ДР. В ПРОГРАМАТА FOREVER YOUNG ЩЕ БЪДАТ ПОКАЗАНИ ЗА ПЪРВИ ПЪТ У НАС 4 РЕСТАВРИРАНИ ФИЛМА НА БЕЛГИЙСКАТА РЕЖИСЬОРКА ШАНТАЛ АКЕРМАН, СРЕД КОИТО И ЛЕГЕНДАРНИЯТ **„ЗАНА ДИЛМАН, УЛ. ТЪРГОВСКА 23, БРЮКСЕЛ 1080"**. ЩЕ ИМА СПЕЦИАЛНА БЕЗПЛАТНА ПРОГРАМА ЗА ЮНООБРАЗОВАНЕ ЗА УЧЕНИЦИ, КАКТО И ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ ЗАГЛАВИЯ. ЗА ПЪРВА ГОДИНА ФЕСТИВАЛЪТ ВКЛЮЧВА И ПРОГРАМА „ЗА ДЕЦА И РОДИТЕЛИ". В НЕЯ ЩЕ МОГАТ ДА БЪДАТ ВИДЕНИ ТРИ АНИМАЦИОННИ ФИЛМА:

„ПРИКЛЮЧЕНИЯТА НА ПРИНТ АМЕР" НА ШАРОН ЛОТ, „ЛОТО" РАЙНЦЕР – ПЪРВИЯТ ПЪЛНОМЕТРАЖЕН АНИМАЦИОНЕН ФИЛМ ОТ 1926 Г., **„ПРИКАЗКИТЕ НА МОЛЧАНИЕТО"** НА МИШЕЛ ОСЛО И ЪЛСОМЕТРАЖНИЯТ **„ЛОВЕН ПРИЯТЕЛ"** НА РЯДОСТ НЕЙКОВА – ОРИГИНАЛНА, РЪЧНО ВРОДРЯНА АНИМАЦИЯ.

В РАМКИТЕ НА ФЕСТИВАЛА ЩЕ СЕ ПРОВЕДЕ ОТКРИТА ЛЕКЦИЯ НА ТЕМА „МУЗИКА И СЪВРЕМЕННО КИНО", В КОЯТО ЩЕ УЧАСТВАТ ФРЕНСКИТЕ КОМПОЗИТОРИ ПИЕР ДЕСПРАТ И ФРАНК УИЛЯМС. ЩЕ ИМА И ДИСКУСИЯ НА ТЕМА „ПРЕДАВАНЕТО НА АРХИВНИТЕ КАДРИ ВЪВ ФИЛМОВОТО ТВОРЧЕСТВО".

ФЕСТИВАЛЪТ „СРЕЩИ НА МЛАДОТО ЕВРОПЕЙСКО КИНО" СЕ ПРОВЕЖДА С ПОДКРЕПАТА НА СТОЛИЧНА ОБЩИНА И С ЧАСТ ОТ НЕЙНИЯ КУЛТУРЕН КАЛЕНДАР.

СЪБИТИЕТО СЕ ОРГАНИЗИРА ОТ РАЛИЦА АСЕНОВА, ВАСИЛИСА БАЙДАКОВА И ДИМИТЪР УЗУНОВ.

К

Фестивален триумф на *Драгостин фолк национал*

НЕОБЯВЕНА ЗАВЪРШИ **МОСКОВСКАТА ПАСХАЛЕН ФЕСТИВАЛ**. ТАЗИ ГОДИНА МАЩАБНИЯТ МЕЖДУНАРОДЕН ФОРУМ, СЪЗДАДЕН И РЪКОВОДЕН ОТ ВАЛЕРИ ГЕРГИЕВ, ПРОВЕДЕ СЕДЕМНАДЕСЕТОМУ СИ ИЗКАНЕ.

РАВНОМЕСТАВТА В ЦИФРИ: 32 ДНИ, КОНЦЕРТИ В 132 ГРАДА В РУСИЯ, 55 СИМФОНИЧНИ КОНЦЕРТА, 75 ХОРОВИ КОНЦЕРТА, 26 КОНЦЕРТА ОТ КАМЕРНАТА ПРОГРАМА (НА СОЛИСТИ ОТ АКАДЕМИТЕ ЗА МЛАДИ ОПЕРНИ ПЕВЦИ КЪМ МАРИИНСКИЯ ТЕАТЪР) И НАД 40 ЗВЪЗДИ ОТ БЕЛАРУС, ГЕРМАНИЯ, ЛАТВИЯ, РУСИЯ, УКРАЙНА И ФИНЛАНДИЯ, КОИТО РЕАЛИЗИРАХА 50 КОНЦЕРТА В ЦЕРКОВНИТЕ И СЪВРЕМЕННИ ХРАМОВИ КАМБАНАРИИ.

ГОЛЯМА ЧАСТ ОТ КОНЦЕРТИТЕ НА ФЕСТИВАЛА СА БЛАГОТВОРИТЕЛНИ – В ДОМОВЕ НА ВЕТЕРАНИ, ГРАДСКИ БОЛНИЦИ И ДЕТСКИ ДОМОВЕ, КАКТО ТОВА ДАЙА ВЪЗМОЖНОСТ ИЗПЪЛНИТЕЛИТЕ НА СЦЕНИЧНИ ЗВЕЗДИ ДА СЕ ЧУЯТ И ОТ ОНЕЗИ, КОИТО НЕ МОГАТ ДА ОТИДАТ В КОНЦЕРТНИТЕ ЗАЛИ.

ОБЕЗБЕДЯВА КОМУНИЦИЯ НА МОСКОВСКАТА ПАСХАЛЕН ФОРУМ БЯХА ДВЕ СЪБИТИЯ – ХОРОВИЯТ ГАЛА КОНЦЕРТ НА 6 МАЙ В ЗНАМЕНИТАТА ЗАЛА „ЧАЙКОВСКИ", В КОЙТО ВЗЕХА УЧАСТИЕ ШЕСТТЕ НАЙ-ИЗВЕСТНИ ФОРМАЦИИ, СРЕД КОИТО И БЪЛГАРСКИЯТ ХОР „ДРАГОСТИН ФОЛК НАЦИОНАЛ", И ЗАКЛЮЧИТЕЛНИЯТ СИМФОНИЧЕН КОНЦЕРТ НА ВЕЛИКИЯТ ПЕВЕЦ ПЛАЦИДО ДОМИНГО В МАРИИНСКИЯ ТЕАТЪР, ДИРИЖИРАН ОТ ВАЛЕРИЙ ГЕРГИЕВ С ПРИЗНАТИЯ ОРКЕСТЪР НА ГОЛЯМАТА ЗАЛА НА МОСКОВСКАТА КОНСЕРВАТОРИЯ.

В МОСКВА, МОЖЕ БИ ЧОВЕК ЗАРАДИ ИЗВЕСТНИТЕ ОТЛИКИ ОТ ВИЗАНТИЙСКАТА „ЛИНЕАРНА МОНОДИЯ" И ЦЪРКОВНОСЛАВЯНСКИТЕ ПЕСНОПЕСТЕ, „ВЕРСКИТЕ ПЕСНИ" НА СТЕФАН ДРАГОСТИНОВ ЗАРАДИ БАЛКАНСКАТА МЕЛОДИЯ И ТЯХНАТА ЖАКА ОТКЪСЛЕЧ СРЕД РУСКАТА ПУБЛИКА. КОДИРАНИТЕ В ПЕСНИТЕ ИСТОРИИ, МОЛИТВИ, АРХАИЧНИ БЛАГОСЛОВИИ, ЗАЗВАЯНИ В БЛАГОДАРЕСТВИ БЯХА ВЕЛИКИ ЗАЛЕЖИ. МАКАР И РАЗНОЛИКА, АУДИТОРИЯТА УСЕТИ ЗАРЯДА И МЪЖНАТА ОТ ЗРИТЕЛИТЕ СЕ ПРЕВЪРНА В ЕДИН ОТ „ДРАГОСТИН ФОЛК НАЦИОНАЛ", НЕУСЕТНО ПОЛЮЛЯЙЙЙКИ СЕ „ОПРЕНИ" НА ПЕСНИТЕ.

КАТО ЧАСТ ОТ НАСИЩЕНАТА ПРОГРАМА НА ФЕСТИВАЛА, БЪЛГАРСКИЯТ СЪС

Различни звукови пространства

Концертите на **доцент Георгита Бояджиева/Росен Идеалов** обикновено се посещават с интерес – от многобройна и все по-младееща публика. Заедно с пианиста **Александър Василенко** и този път, в концерта си на фестивала „Софийски музикални седмици" (30 май), създаваха интригуващи звукови пространства. Така самите изпълнители определят идеята си – както разполагане в различни сфери на инструментално звукоизвличане, което носи знака на съответната епоха, автор, стил. Пет произведения – от късния романтизъм до жанрова сюжетност с различна емоционална натоварваност – вниманието на слушателя е буквално през цялото време, във всеки момент „нещо се случва". Въпреки привидната полистилистика – по-точно, търсената такава, концертният протичс комбинира, с щедро разкрасяване в различни звукови пространства.

Една светлина премиера – Васил Казанджиев, Соната за виолончело и пиано, посветена на Георгита Бояджиева, заедно с трито на Йордан Дафов – тоба очертава за изпълнителите жиата им връзка с актуалното музикално творчество.

След миниатюрната премиера на „Варненско лято" на "...SED TIBI GLORIA IN VITAM AETERNAM..., която Йордан Дафов посвети на паметта на големия български музикант Георги Бадев, творбата е уеглана, дъбоко осмислена като звук и темпери, както емоционално разстилане в ефира. Тоба беше един от изпълнителските бъркове на този концерт – с точно пременение емоционално сементна, които изграждат формата – с увеличаване мъчания след отрочени или изкрецяни звуци, с агресивна избяснеост до краткотата на спомена, паметта, любовта и почитта към приятеля, големия музикант, голямата личност.

Неберкотно изкаждаване подвесе Росен Идеалов с по-младееща публика. Заедно с пианиста **Александър Василенко** и този път, в концерта си на фестивала „Софийски музикални седмици" (30 май), създаоха интригуващи звукови пространства. Така самите изпълнители определят идеята си – както разполагане в различни сфери на инструментално звукоизвличане, което носи знака на съответната епоха, автор, стил. Пет произведения – от късния романтизъм до жанрова сюжетност с различна емоционална натоварваст – вниманието на слушателя е буквално през цялото време, въ всеки момент „нещо се случва". Въпреки привидната полистилистика – по-точно, търсената такава, концертът протече комбативо, с щедро разкрасяване в различни звукови пространства.

Една светлина премиера – Васил Казанджиев, Соната за виолончело и пиано, посветена на Георгита Бояджиева, заедно с трито на Йордан Дафов – тоба очертава за изпълнителите жиата им връзка с актуалното музикално творчество.

След миниатюрната премиера на „Варненско лято" на "...SED TIBI GLORIA IN VITAM AETERNAM..., която Йордан Дафов посвети на паметта на големия български музикант Георги Бадев, творбата е уеглана, дъбоко осмислена като звук и темпери, както емоционално разстилане в ефира. Тоба беше един от изпълнителските бъркове на този концерт – с точно пременение емоционално сементна, които изграждат формата – с увеличаване мъчания след отрочени или изкрецяни звуци, с агресивна избяснеост до краткотата на спомена, памет-

Вестителят Генадий Рождественски (4 май 1931- 16 юни 2018)

Загубата на личности с такъв талант, мащаб и енергия е катастрофална за света от днес.

Рождественски бе не самнеброятно надарен музикант и диригент; той бе енциклопедист в най-широкия смисъл на думата. Въпреки че публично не се е определял като такъв. Защото за Генадий Николаевич *homo musicus* бе висше съществено, но не само се чувстваше предназначен за организирания тонов свят. Тоз специфичен чоВешки вид, според него, бе сътворен да работи през цеиия си живот за хармонията между всички изкуства, за красотата общуване между тях, в което любовта и взаимното разбиране доминират.

В невероятния свои живот на веститера в изкуството, на което се отдаде, той моделира мисленето на стотици музиканти по света, преобрази като нестандартен интерпретатор предпочитани от него шедьоври. Не можат да бъдат изброени представените за първи път от него творби на неговия съвременници, на които той беше съавтор като диригент с уникална индивидуалност. Името му символизиране особен тип очарователно, пропито с гениална простота, свободоедействие на пулта, отъдето рцъете му изразяваха музиката със странна на пръв поглед система от жестове - типичната „техника Рождественски", която само на него принадлежаше. Всяка имитация (а те бяха чести) изглеждаше нелепо.

България се среща няколко пъти с Великия музикант. От съветския период на неговите гостувания не се забраня фантастичичят му прочит на операта „Нос" на Шостакович в постановката на Борис Покровски от 70-те години със състава на Московския камерен музикален театър. След 1989 той годяе веднъж – през 2006, поканен не от държавата, а от фирмата „Кантус фирмус" да оглави журито на новосъздаден диригентски конкурс „Рождественски".

Тогава дирижира Моцартова програма – 23-и концерт със солистка съпругата му Виктория Постникова и паметен Реквием – първа и последна среща между него и Анна Томова-Синтова. Тогава той и Постникова говориха за вестник „Култура" (бр. 20 от 2006 г.) за принципите си в изкуството, за тоба колко е трудно да бъдеш свободен човек, за конкурса, за жиота си с музиката, за мнало и предстоящо.

В натоварения си, изключително разнообразен артистичен живот Рождественски съумя да напише и няколко книги: „Дириженска апликатура", „Мисли за музиката", „Преамбюли" и автобиографична „Трилъчницу". В последната е отразена колосалната, необятна култура на музиканта и колекционера Рождественски, който описва как се пресичат изкуствата и прилага в изданието повече от 800 илюстрации – сред тях и много от съкровищата в неговата колекция от картини, фотографии, рисунки, символни предмети, както и 6 компактдиска с повече от 200 музикални примера от неговви записи. Указва е безкрая в собственото си парадоксално мислене с двама цитата, които е поставил като епиграф на невероятното съчинение:

„Странник, Вечный странник и Везде только странник" (Василий Розанов) и „Лицо, какое то чиниое в виде треугольника" (Гоголь „Мертви души"). Така, между паметникита и цронцата, на повеке амплитудата на личното му музикантско и житейско поприще.

Дълбок поклон пред паметта му!

К

Марц Чибиков, *Портрет на Панайот Чибиков*

Косвените от четвъртъ

Себе си в другите, другите в себе си

Мари Чибиков, „On track", галерия Aether, 19 май - 1 юни 2018

Изложбата на Мари Чибиков, холандска художничка от смесен българо-холандски произход, е опит да се подреди пъзела на една семейна история. На нейната собствена семейна история. Обичайна задача за един проблем, но не и за един художник, който трябва да създаде разказ, свързващ миналото и настоящето, с визуални средства и да го разположи в пространството на една галерия. В основната на едни такъв разказ стои простата констатация, че ние не идваме на този свят от нищото, не нашите тела, език, уме, навици, убеждения и т.н. са свързани по много и различни начини с хора, живели преди нас, за които често не знаем нищо или само смътно си спомняме. Затова навлизането в историята на нашето семейство е винаги и навлизане в нас самите; разбирането на нашите предци е и саморазбиране. За разлика от романа, в който писателят може срълно да разгрне сюжета на, че на пръв поглед несвързани помежду си събития, в края на краищата, да се окажат поучителни на строга причинно-следствена бръзка, в реалните семейни истории случайността и трудните за рационализиране избори, които един или друг герой от тези истории прави, играе голям ярл. Затова възстановяването на семейната история е винаги частично, фрагментарно, с големи бели петна в нея. Не само защото миналото е покрито едни или други части от нея, а защото стаба дума за реални хора с целия хаос от случайности и страсти, които ги движат.

Семейната история на Мари Чибиков е наистина интригуваща. В нея частиотна и интимното се пресича с голямата културна и политическа история на България и Европа от първата половина на XX в. Това става най-вече чрез историята на нейния български дядо Панайот Чибиков (1904 - 1998), виден анархист, поет, прозаик, публицист, участник в Гражданската война в Испания. Заради политическите си убеждения, Панайот Чибиков е преследван от властите в България и преди 9 септември 1944 г., и след тоба. Той се жени за австрийката София от Грац, когто тръгва с него ъъм България. Живеят в родния град на Чибиков Русе, където се раждат двете им деца Пламена и Жерминал (бащата на Мари Чибиков). Художничката се впуска по следите на своя забележителен дядо и около неговата история изгражда разказа за своето семейство. Всъщност историята започва с прадядото Велико Антийлиев, родеи В Ахтиъ през 1890 г., който се премества с жена си Тонка В Русе и започва работа като железничар. Там се ражда синтъ му Панайот и останалите му три деца. По-късно Панайот сменя фамилията си на Чибиков.

В изложбата си Мари Чибиков едновременно се опитва да слоби тъкла на своята семейна история и да въвлече зрителя в самото търсене на тоба изубено или потулено минало. Залагането на изложбата „On track" е многозначно и свързва в едно железопътната линия, край която е работила прадядото Велико, касетите със записи на дядото Панайот и цретата за въдреното по следа.

Художничката е създала инсталация от две части, които са разположени В основната зала на галерията и В мазето под нея. В мазето са показани парчетата от снимки, документите, касетите със записи на дядото. Царц мрак е примесен се дрики В него: е фенерче, насочвайки обектиата към едно или друго от оцелелите късчета от миналото. На горния етаж е разположена живописта, която представява личата емоционална реакция на Мари Чибиков на тоба минало. От тавана виси голяма лента, върху която има сцени от семейната история и портрети на членовете на семейството. Портрети на основните герои (от миналото и настоящето), живописвани върху стари черджета и парчета плат, висят и по стените на залата.

Мари Чибиков не е дистанцирана наблюдата на своята семейна история. Не се опитва да реконструира безстрастно случилото се, нито да извади скритите тайни или трябмите, които всяко семейство има. Тя се отнася с любов и благодарност към своите дядовци, баби и прадядовци. Историята, която реконструира, има по-скоро характер на персонална митология, която е източник на вдъхновение и закрила В настоящето. В нея липеа характерното за съвременността подозрение и скепсис към човека. Дали тоба е достойнство или недостатък на нейната работа, е въпрос без еднозначен отговор.

Кирил Василев

Думи срещу думи

За бъдещето на литературата

Преди сбрмца приключи проверката на кандидатстудентския изпит по български език и литература в Софийския университет. От две години традиционното „интерпретативно съчинение" е заменено с есе, чиято тема се задава с популярна фраза или цитат. Цитатьт, по който всички кандидатстуденти писаха тази година (есетО е задължително), беше изречение на френския писателЕ Андре Жид: „По-добре е да те мразят за тоба, когато си, отколкото да те обичат за тоба, когато не си". Моите преки наблюдения са върху части от работите (повече от тоба, което се нарича представителна извадка), но те обобщават и наблюденията на други колеги. Потребността да си гооделя се породи от усвояването, че тези скромни кандидатстудентски есета изразяват много по-общи особености и закономерности В мисленето на младите хора. Все пак, ще кажете, връзка с литературата няма. И аз В начало мислех така, но бе повече осъзнаях, че бръзка има, при тоба силна и почти пряка. Пред нас е манталитетът на едно поколение, а моЙ съвсем непосредствен ражда потребността от (и готовността да бъде прочетен) определен тип художествена литература. Що се отнася до бръзката между манталитета и популярна(или масовата) култура, там зависимостта е още по-непосредствена, а тенденцИята В съвременната литература по принцип бърви хъмя заличаване на ясните граници между елитарни и популярни явления.

В малкото място, което имам, ще се опитам да изразя тезисно и да подреди икономично своите наблюдения. Изрично искам да подчертая, че те не се стремят да внушат нравствена оценка, а единствено да представят фактите, В които се развива литературнят вкус. И тези посоки не трябвят с децата на 19 години, а представяВат фъзис процес на развитие, който включва и всички нас.

1. Поставената задача се разбира В прагматичен и едноизмерен смисъл: за да успееш, трябва да я решиш, но не изобщо, а според логиката на тези, които я задават, и В зависимост от особеностите на конкретната ситуация. С други думи, ако си (кандидат)студент на изпит, трябва да изучиш отлично, колкто се очаква от теб. Резултат: 99,9% от пишещите впрягат всичките си умствени сили, за да се съласят с изискванията на Жид и да го илюстрират с примери от личния си житейски опит. Идеята за противоречие с цитата е рвВна на нулА за проВА.

2. Идеите и понятиата, с които се служат младите хора, са силно и емоционално поляризирани. ЧоВек или обичо, или мрази (съответно е мразен или обичан); тоЙ или е „своето истинско аз", или заслужВа да бъде изоставен. Тази черно-бяла поляризация е смесена с роли; сИма приятели и неприятели. Средните положения, нюансите, преходите не попадат В периметъра на диференциАлната саморефлексия. Трудно ми е да преценя доколко става въпрос за колективно валидеН модел и доколко – за неумение да се изразя В словесна форма сложността на индивидуалнО преживяване. Второто обаче крие силна тенденция да се превърне с времето В първото.

3. Всеки вярва, че е напълно различен от всички останали хора. И за да бъде верен на себе си, гордо избира да бъде мразен. НЯма и сянка от съмнение В това, че скромната единичност на „обществеНото животно" В голяма степен е конструирана от условията на неговата социАлна среда.

Философският постмодернизъм сякаш никога не е съществувАл. СъмнителнО, хЕрменевтичнатА подозрителност, желанието да се разпитВат утвърдените ценности, да се деконструИрат норМите... Всичко е потъпано В мъглата на изминалото минало. Изглежда така сякаш не ВвлЯсет, ами дреста години ни делят от краЯ на XX Век. Стотищи есета демонстрират поВедЕ еднакВо желание да бъдеи различен.

4. Нито едно есе не минАва без думите **сЪщност** и **себе си**. Младите хора вярВат, че Всеки се е родИл с уникАлна (мистично самозародИла се, уникАлна) сЪщност, че още с тЪрВя ден започВаи да притежАВаи „себе си", че понякога сУбаи, а после намирАи своя Аз. Още една от наЙ-характерните черти на постмодернатА фИлософия се окаЗва напълно изубена: конструктивИзмЪт, или представАта за човешкото битие като променлИв процес.

ЕсенциализмЪт изглежда неизтрЕбим В човешкото мислене, както винаги – само на крачАи от решенОвата вяра и от склонността да бъдеи манипулиран чрез някАКва радикална идеОлогия.

5. Много е силна тенденцИята да се мисли морАлистично. Оромна чЕсти от съчиненИята са изградЖани В нравствЕНо-поучителЕн стил и предпИсват моделИ на поведЕние: „Бъди такЪв, какъвто си!", „Всеки трябВа да бъде себе си", „Бъди уникАлен!"... Българското ВъзрАждане изменЯва несВвратВащ процес. Поучителните послания заместВат и компенсиРат потребнОстта от разсъждЕние. Те сЪздаВат усещанЕто за морален уют, за приобщеНОСТ В нЯкаКВа невидИма общност от хора, които мислят еднакВо.

6. Силните думи са изгубИли тъЖмо силата на своя смисъл заради масовоизираната Уа употреба. Много типичнА В тОва отношениЕ е думата **уникАлен**. Почти ВсичкО е уникАлно за младите хора, такА както и ВсичкО, прекИвяно от УнАс, е непременно екзистенциАлно, неповторимо и АВтентично. СВъзвАИм тази тенденция с дискурса на масВите медИи. Там сЛнИте думи се употрЕбяВат почти непрекъснато В гонитбата на сензацИонен ефект. Тя обАче унищожАВа разликата между истИнски и „масОВо" уникАлни явлЕния. РазмЕта граница между действИтелността и клишЕто, което ВъвнИва В действИтелността.

7. Подобно е положЕнието с универсалИзираните твърдЕния. „ВинаГи трябВа да бъдеш себе си", „ВсекИ има своЯта уникАлна сЪщност", „ВсекИ чоВек е с различен характер и различни принципИ"... ПарадоксАлно е, но точно тозИ вид твърдЕния унищожАВат усещанетО за различнОСТ и единИчност. УнИверсалИзираНИ чертАе картИната на едИн бъдеЕ свят, В който всекИ разбира всичко и спОсЕН прекИВяванЯта на всичкИ ... но само КоЕто тЕ сЪуМяВат да се поместят В границИте на неоВвите „УнИверсалИ" представЯ за сЪществОт, характЕр и принципИ.

Разбира се, тезИ наблюдЕния имат ВрЪзка и с ВъзрастА на групата, написалА есетАта ВърХу Жид. ВсеПак мисЛя, че тЕ подсказВат едно близко бъдЕще, В КоЕто литературАта... е, хубАво ще бъде поне да я имА.

Милена Кирова

Душевното духовното

*Господстващият у нас погрешен обществен светоглед не различава **духовното** от **душевното**. Става дума за преобладаващия, „нормален", „подразбиран", валидиран от безброй преповтаряния светоглед, а не за изключенията.*

*Според този светоглед „духовното" – това са мислите, чувствата, волята, съзнанието, творчеството... А „духовни" човеци – това са поетите, писателите, философите, художниците, музикантите, хуманитаристите, учените и пр., т. е. **интелигенцията**: те са меродавните относно „духовното", относно „духа"...*

*Според този светоглед **интелигенцията** ражда „духовните Водачи" на България от новите Времена: Берон, Раковски, Каравелов, Левски, Ботев, Вазов, П.Р. Славейков, З. Стоянов, Стамболов, Алеко, кръстът „Мисъл" и т.н.*

Пътното мъдруване като светоглед на съвременна България

Господстващият у нас обществен светоглед е създаден от (досегашните поколения на) интелигенцията и се преподава на обществото чрез наставляването от *нея* учителсЬо и чрез произведЕние (Включително преведение) от *нея* книги, филми, песни, телевизионни предавания, учебници и пр. (Разбира се, българската интелигенция няма *свой* светоглед, а Въпроизвежда мисленето на СВетОвата. Но ВсъщнОст СВетОвната интелигенция СЪщо е *наша* – т.е. ниЕ сме нейни. Те са СВетО и СЪщо, но тУк за КратКОст и отсОврЯОст разлеждаме само *нашата*...)

НеразбирАемо на разликата между духовнОто и душевнОто у нас може лекОмислено да се припише на „комунизма"; КоЗато *духовнОто* се смяташе за „надстройка" над материалнОто („базата"). Пример за тОва „мислене" е „Указ № 1094 за *духовно* стимулиране В НРБ"... Но ВЪпросЪТ СВетолед БЛастВа В съзнанието на БЪлгарстВОто не САмо „45 годИнИ", а ощЕ ОТ ВтОрата полОвина на XIX Век, КОгатО интелигенцИятА изместВа душевнОстто КАто СВетОгледен КегемОн В БЪлгария – та и до ден днеШен.

Този СВетолед е погрешен. ТоЙ не ВникВа В **СЪщността разлика между** *духовнОто и душевнОто*, между *духовнИя* и *душевнИя* чОвек, тъЙ ЗЪрчИно препочЕртана От СВ. ПАВеЛ:

ДушевнИЯТ чОвек не ВЪзприЕма онОва, що е От БОжИя ДУХ: за нЕго то е безумнО; и не МОже да го РАЗбере, защОто то се изслЕда ДУХОВнО. ДУХОВнИЯТ пЪК изслЕда ВсичкО, а нЕго НИкОй не изслЕда. (1Кор. 2:14-15)

АпостОЛЪт ВЛАга В ДУМАТА „ДУХОВен" ПОЛОжИтЕлен СМИСЪЛ – СВЪрзва го С БОжИя ДУХ, НЕ С „лукавИте ДУХОВе. А ЕТО СЛОВОТО МУ ОТНОСИСО ДВАта ПРОТИВОПОЛжнИ ВИДА МИСЛЕНЕ:

ПЪлтскОто мЪдрУВАНЕ е СМЪрт, А ДУХОВнОТО мЪдрУВАНЕ – жИВОт и МИР; ЗАщОТО ПЪлтскОТО мЪдрУВАНЕ е ВРАжда ПРОТИВ БОГА: НА ЗАКОНА БОжИй СЕ НЕ ПОКОРЯВА...

(Рим. 8:6-7)

И тъЙ, „мЪдрУВАНЕТО" НЕ ВинАГи е *ДУХОВнА* ДЕйнОСТ. ТО МОжЕ ДА БЪДЕ И „ПЪлтскО" (т.е. ОТСРАТЕНО, ТЕ. *ДУШЕВнО*). И ТОГАВА ТО е „ВРАжда ПРОТИВ БОГА", ТЕ. СМЪРТ. ЗАщОТО **НЕ СЕ ПОКОРЯВА НА ЗАКОНА БОжИй.**

ДушевнИЯТ чОвек е ОСТРАСТЕН, ГОРДЕЛИВ, САМОМОРАДЕЛЕН, МНИМО „СВОБОДЕН" (ВСЪщОСТ: САМО *СВОБОДЕН* ОТ ПОКОРЯВАНЕ НА БОГА). ТАКЪВ е ТИПИЧНИЯТ ИНТЕЛИГЕНТ. ЗАТОВА ИНТЕЛИГЕНТЦИЯТА НЕ е ДУХОВНА, А ДУШЕВНА (ОСТРАСТЕНА, ГЕОНГЕРИЧНА, ГОРДЕЛИВА). ИМЕННО КАТО ТАКАВА ТЯ ИЗЗЕМВА **УЧИТЕЛНАТА БЛАСТ** ОТ ДУХОВЕНСТВОТО И СТАВА „ВОжД И УЧИТЕЛ" НА НАРОДА .

ДА, ВСЯКА ИНТЕЛИГЕНЦИЯ е ПО ОПРЕДЕЛЕНИЕ *ДУШЕВНА*. ОСТРАСТЕНИ, ГОРДЕЛИВИ И ГЕОНТИЧНИ, ТЕ. *ДУШЕВНИ* СА БАЙРОН И ШЕЛИ, ГЬОТЕ И ШИЛЕР, КАМЮ И САТР, ФЕЛИНИ И АНТОНИОНИ... ДОРИ АРХИТИЧАТА ИНТЕЛИГЕНЦИЯ – РУСКАТА – В НЕЙНИЯ ВЪРХОВЕН ЯКЕ ВЕК СЪЩО е ПРЕОБЛАДАВАЩО *ДУШЕВНА*. ПРИВИДНИТЕ ИЗКЛЮЧЕНИЯ СЕ БРОЯТ НА ПЪРСТИ: *КЪЗНЯТ* ГОГОЛ, *ЗРЕЛНЯТ* ХОМЯКОВ, *КЪЗНЯТ* ЛЕОНТИЕВ, *КЪЗНЯТ* ТИХОМИРОВ... ДОРИ РОМАНТИЧЕ НА ВЕЛИКИЯ ДОСТОЕВСКИ СА ПРЕОБЛАДАВАЩО *ДУШЕВНИ*, ДУХОВНОТО В ТЯХ Е СЯКАШ НЕУЛОВИМО „РАЗТВОРЕНО" МЕЖДУ ДУМИТЕ; РАЗТВОРЪТ ЗАПОЧВА ДА КРИСТАЛИЗИРА ЧАК В *НАЙ-КЪЗНЯ* – „БРАТЯ КАРАМАЗОВИ".

У ПОВЕЧЕТО ОТ ТЕЗИ ИЗКЛЮЧЕНИЯ *ДУШЕВНИЯТ* ЧОВЕК ПОНИКВА ИЗГРЕД *ДУШЕВНИЯ* ЕДВА В ЗРЯЛА ВЪЗРАСТ (НЯКОИ ОТ ТЯХ НА МЛАДИНА СА РЕВОЛЮЦИОНЕРИ). ЧЕСТО В ДУХОВНИЯ ПРЕЛОМ У ТЯХ ОКАЗВА РЕШАВАЩО ВЪЗДЕЙСТВИЕ *СТАРЧЕСТВОТО* – ОСОБЕНО ОПТИНА ПУСТИНЯ. ВЪЗДЕЙСТВИЕ И СИЛА И ВИСОКООБРАЗОВАНИЯТ РУСКИ ЕПИСКОПАТ, КОЙТО ИНТЕЛИГЕНЦИЯТА МОЖЕ ДА ПРИПОЗНАЕ КАТО „СВОЙ" (ЗНАМЕНИЕ И *ДУХОВНИЯТ* ПОЕТИЧЕН ОТГОВОР НА СВ. ФИЛАРЕТ МОСКОВСКИ НА *ДУШЕВНОТО* СМИХОТВРЕНИЕ НА ПУШКИН „ДАР").

В БЪЛГАРИЯ ОБАЧЕ НЕ СМЕ ИМАЛИ НИТО ТАКОВА СТАРЧЕСТВО, НИТО ТАКЪВ ЕПИСКОПАТ. ТАКА И НЕ СЕ НАМЕРИ АВТОРИТЕТЕН ДУХОВНИК, КОЙТО В ПРОСТ И ЯСЕН ТЕКСТ ДА РАЗЯСНИ НЯКОИ ОТ НАЙ-ВАЖНИТЕ СВЕТОГЛЕДНИ ВЪПРОСИ СВЪРЗАНИ С ***РАЗЛИЧАВАНЕТО НА ДУХОВЕТЕ***. ДА СВЕДЕТЕЛСТВА ИЗРИЧНО И НА ВЕСОЛУЗНАЕТЕ, ЧЕ СОБСТВЕНО *ДУХОВНИЯТ* СВЯТ (РАЗЛИЧЕН ОТ ДУШЕВНИЯ И НЕПРОИЗВОДЕН ОТ МАТЕРИАЛНИЯ) НАСТИНА СЪЩЕСТВУВА. ЧЕ БЕЗЛЬПТИЧНИ ЛИЧНОСТИ ДУХОВЕ НАИСТИНА СЪЩЕСТВУВАТ. ЧЕ ТЕ БИВАТ САМО ДВА ВИДА – ЧИСТИ И ЛОЧИСТИ. ЧЕ НЯМА ТРЕТИ ВИД И НЯМА МАНИЧЕЙСКИ ДУАЛИЗЪМ. (БОГ Е НЕТВАРЕН, А *ЛУКАВИЯТ* Е ТВАР – КОЯТО ОБАЧЕ, *НА ЗАКОНА БОжИЙ СЕ НЕ ПОКОРЯВА*...). ЧЕ ЧОВЕШКАТА УЧАСТ Е: *СЛУЖЕНИЕ* НА ДУХ. И ЧЕ ТОЗИ, КОЙТО НЕ СЛУЖИ НА СВЕТЯ ДУХ, СЛУЖИ ОБАЧЕ(НО НЕСЪЗНАТЕЛНО) НА *НЕСВЕТЯ* ДУХ.

И ТЪЙ, *ДУХОВНИЯТ* ЧОВЕК СЕ ПОКОРЯВА НА БОГА, А *ДУШЕВНИЯТ* (ОСТРАСТЕНИЯТ, ГОРДИЯТ, ГЕОНТРИЧНИЯТ) НЕ МУ СЕ ПОКОРЯВА – И В ТОВА НЕПОКОРСТВО ВЪОБРАЗЯВА СВОЯТА „СВОБОДА". ТОВА „СВОБОЖДАВАНЕ" ОТ БОГА Е СЪЩНОСТ НА ИНТЕЛИГЕНТА.

ОТТАМ И КУЛТЪТ ХА *БУНТА* У ИНТЕЛИГЕНТА. РЕВОЛЮЦИЯТА ЗАТОВА Е „ОПУЯН ЗА ИНТЕЛЕКТУАЛЕЦА", ЗАЩОТО ЧРЕЗ БУНТА НОЙ МНИМО СЕ „ОСВОБОЖДАВА" ОТ БОГА.

РАЗБИРА СЕ, НЯМА „СВОБОДЕН" ИНТЕЛИГЕНТ. НО, АКО НЕ РАЗБИРА ДУХОВНОТО, ТОЙ НЕ ЗНАЕ *КОМУ* СЛУЖИ. БОБ ДИЛЪН В *Gotta Serve Somebody*"(1979) ПРИПЯВАШЕ СЪС ВСЕКИ КУПЛЕТ:

Трябва да служиш някому! (2)
Може на дявола, може на Бога,
но трябва да служиш някому.

КОГАТО ИНТЕЛИГЕНТЪТ ОСЪЗНАЕ *КОМУ* СЛУЖИ (СЛУЖЕЙКИ НА ЕГОТО, НА СТРАСТИТЕ, НА „СВОБОДАТА" СИ ВОЛЯ) И ПОЖЕЛАЕ ДА СЕ ОСВОБОДИ ОТ ТОВА СЛУЖЕНИЕ, ТОЙ СЕ ПОКАЯВА, ТЕ. ПРЕОБРАЗЯВА. ВО ЦОМ ПОКАЯНЕТО-ПРЕОБРАЖЕНИЕ СЕ ОСЪЩЕСТВЯ, ТОЙ ПРЕСТАВА ДА БЪДЕ ПРИПОЗНАТ ОТ ИНТЕЛИГЕНЦИЯТА ЗА „СВОЙ". ИЛИ САМ Я НАПУСКА (ЛЕОНТИЕВ В КРАЯ НА ЖИВОТА СИ), ИЛИ ГО ОСТРАКИРАТ (КАТО „РЕАКЦИОНЕР").

ДУХОВНИЯТ ЧОВЕК ИМА *ВЪТРЕШНА* ДУХОВНА ПРАКТИКА, КОЯТО ИМА И *ВЪНШНИ* ПРОЯВЛЕНИЯ. РАЗБИРА СЕ, САМИТЕ ВЪНШНИ ДЕЯНИЯ – ЧЕРКУВАНЕ, МОЛИТВА, ПОСТЕНИЕ, ПРИЧАСТЯВАНЕ И ПР. ОЩЕ НЕ ОЗНАЧАВАТ ИСТИНСКИ ДУХОВЕН ЖИВОТ. *ОТСЕТВАНЕТО* НА ТЕЗИ ПРАКТИКА ОБАЧЕ Е ПОКАЗАТЕЛНО: АКО ЧОВЕКЪТ *НЕ ЧЛЕНУВА* В ЦЪРКВАТА, АКО *НЯМА* МОЛИТВЕН И ЛИТУРГИЧЕН ЖИВОТ, АКО *НЕ* СЕ ИЗПОВЯДВА И *НЕ* СЕ ПРИЧАСТЯВА...

ЗАБЕЛЕЖИТЕЛНО Е, ЧЕ БЪЛГАРСТВОТО НИТО ЗНАЕ, НИТО ИСКА ДА ЗНАЕ В КАКВО СЕ СЪСТОЯЛ СОБСТВЕНО *ДУХОВНИЯТ* ЖИВОТ НА НЕГОВИТЕ „ДУХОВНИ ВОДАЧИ".

БИЛ ЛИ Е БОТЕВ ЧЛЕН НА ЦЪРКВАТА? ЧЕРКУВАЛ ЛИ СЕ Е? КОГА ЗА ПОСЛЕДЕН ПЪТ? ИЗПОВЯДВАЛ ЛИ СЕ Е? ИМАЛ ЛИ Е ДУХОВЕН НАСТАВНИК? АМИ КАРАВЕЛОВ? А ЗАХАРИ? АЛЕКО? ПЕНЧО? ПЕЙО? БЕЗБРОЙ СТРАНИЦИ СА ИЗПИСАНИ ЗА ТЯХ – ОСВЕН ЗА НАЙ-ВАЖНОТО: ТЕХНИЯ *ДУХОВЕН* ЖИВОТ.

РАЗБИРА СЕ, САМОТО ЗАНИМАНЕ С РЕЛИГИОЗНА ТЕМАТИКА МОЖЕ ДА БЪДЕ НЕ ДУХОВНО, А САМО *ДУШЕВНО*. МОЖЕШ ДА НАПИШЕШ ЦЯЛАТА „БОЖЕСТВЕНА КОМЕДИЯ" СИ ГОРДОСТ И СТРАСТИ. МОЖЕШ ДА ИЗРИСУВАШ ЦЯЛАТА СИКСТИНСКА КАПЕЛА ОТ ГОРДОСТ И СТРАСТИ... И КОЛКОТО ПО-ГОРД, ОСТРАСТЕН, ЕГОТИЧЕН И БУНТОВЕН Е „ТВОРЕЦЪТ" – ТОЛКОВА ПО-НИСКОРЕН Е НА СВОЯ ЖЕВИДЕН ДОСПОДАР-ВЪРХОВИТЕЛ. И ТОЛКОВА ПОВЕЧЕ ВЪВА ТИТАНИЗЪРАН ОТ *ДУШЕВНИТЕ* СИ СЪБРАТИЯ ПО ИНТЕЛИГЕНЦИЯ.

НЕ ВСЕКИ БЕЗЛЬПТЕН ДУХ Е ЧИСТ. ДАЛЕЧ ПО-ВЕРОЯТНО Е ОСТРАСТЕНИЯТ ЧОВЕК ДА ВЛЕЗЕ В ОБЩЕНИЕ С ЛУКАВИ ДУХОВЕ, ОТКОЛКОТО СЪС СВЕТИЯ ДУХ. НО КОГАТО УМСТВЕНИКЪТ ФАУСТ ПРИЗОВАВА ДУХА (МЕФИСТОФЕЛ) ДА МУ „СЛУЖИ", КОЙ ВСЪЩНОСТ Е ГОСПОДЯРЯТ? И ДАЛИ ФАУСТ Е „ДУХОВЕН" – В ПОЛОЖИТЕЛНОТО СМИСЪЛ? ИЛИ НАПРОТИВ: ЖЕЛАНИЕ ДА БЪДЕШ НАЙ-ВАЖНОТО?

ИНТЕЛЕКТУАЛИЗМЪТ, КОПНЕЕЙКИ ЗА *ДУХОВНОТО*, НО ВКОПЧЕНИ В ЕГОТО („СВОБОДАТА"), ПОЧТИ ВИНАГИ ВЪРТИ ПРИМАМЕНИ ОТ НЕЧИСТИ ДУХОВЕ (ОКУЛТИЗЪМ, СПИРИТИЗЪМ, ИЗТОЧНИ УЧЕНИЯ И ДУХОВНИ „ТЕХНИКИ"...). ТАКА „ТЪРСЕЩИЯТ" ИНТЕЛИГЕНТ ЗАБЪРКВА СВОЙ КОКТЕЙЛ ОТ РАЗНИ ДУХОВНИ ТЕОРИИ-ПРАКТИКИ И ВЪОБРАЗЯВА СЕБЕ СИ ЧОВЕК НА ДУХА". САМОИЗМАМАТА ТУК Е, ЧЕ УЖ *ИЗБИРАМЕ* ДУХОВНОСТИТЕ (ТЕ. ДУХОВЕТЕ), КОИТО НАЙ-ДОБРЕ СЛУЖАТ НА СТРАСТИТЕ НИ – КАКТО РИБАТА УЖ *ИЗБИРА* НАЙ-ХУБАВАТА СТРЪВ. ПРЕПАТИЛИЯТ БЕЛИНСКИ ПИШЕШЕ: „НАЙ-ГОЛЯМОТО ЛУКАВОТО НА ДЯВОЛА Е ДА ВИ УБЕДИ, ЧЕ НЕ СЪЩЕСТВУВА" – ЗНАЧИ НЕ *МУ* СЛУЖА, А СЕБИ „СВОБОДЕН", ВЕРЕН НА СЕБЕ СИ"...

АКО ДЯВОЛЪТ НЕ СЪЩЕСТВУВА, ВСИЧКО Е ПОЗВОЛЕНО.

ЕДИНСТВЕНИЯТ НАЧИН ЗА ИЗМЪКВАНЕ ОТ КАПАНА НА ТОВА ПАГУБНО СЛУЖЕНИЕ Е **ПОКАЯНИЕТО**. КАЕЩИЯТ СЕ ТВОРЕЦ – ХРИСТОМАТИЙНИЯТ ПРИМЕР Е ДОСТОЕВСКИ – Е ОСОБЕНО ПОЛЕЗЕН ЗА ТЪНЕЦАТА ИНТЕЛИГЕНЦИЯ, ЗАЩОТО ЧРЕЗ ТВОРЧЕСТВОТО МУ ТЯ ТРЪГВА СЕДНО С АВТОРА-СЪБРАТ ПО ПЪТЯ ОТ ДОЛНАТА ЗЕМЯ ЪЪМ ХОРАТА. ИВАН КАРАМАЗОВ (ДУШЕВНИЯТ) И АЛЮША (ДУХОВНИЯТ) СА НЕ ТОЛКОВА ДВА ПРЕПЯТСТВИЯ, КОЛКОТО ДВЕ СТЕПЕНИ ПРИ ПРЕХОДА ОТ „ПЪЛТСКОТО МЪДРУВАНЕ" КЪМ ДУХОВНОТО.

БЪЛГАРСКАТА ИНТЕЛИГЕНЦИЯ НЕ Е СЪЗДАЛА НИТО ЕДНА КЛЮЧОВА ТВОРБА, КОЯТО, ПОДОБНО НА ТВОРЧЕСТВОТО НА ДОСТОЕВСКИ, ДА ТЪРЛЕ ПО ПОКАЙНИЯ ПЪТ ОТ ДУШЕВНОТО КЪМ СТЕПЕНУВАНОТО. НО ТАЗИ ЛИПСА Е ПО-МАЛКАТА БЕДА Е, ЧЕ ЛИПСАТА НЕ СЕ ОСЪЗНАВА.

ПЪРВАТА СТЪПКА ПО ПЪТЯ ОТ ДУШЕВНОТО КЪМ ДУХОВНОТО Е БОЛЕЗНЕНО – НА ЖИВОТ И СМЪРТ – ДА ОСЪЗНАЕШ ТАЗИ ЛИПСА. ДА ОСЪЗНАЕШ, ЧЕ СТИХИЯТА НА БЪЛГАРСКАТА ИНТЕЛИГЕНЦИЯ Е СТЕПЕНУВАТА НА *ДУШЕВНОТО* (БЕЗДУХОВНОТО). ЧЕ ТВОРЧЕСТВОТО НА НАШИТЕ КЛАСИЦИ, ЧИЙТО ПОРТРЕТИ ОБЛЪЧВАТ ОТ КЛАСНИТЕ СТАИ, Е *ДУШЕ

Никой не може да ви спре. Каквото е направено добре, е направено завинаги

Разговор с Николай Михайлов

- Тези дни, при встъпването си в длъжност за трети пореден мандат, унгарският премиер Виктор Орбан заяви от трибуната на парламента, че времето на либерализма е свършило. Трябва ли да се съгласим с подобно твърдение?

- Твърдението е твърде общо. Долавя се триумфализъм, поза на победител. Орбан печели за четвърти път с мнозинство от две трети. Събитието разочарова ЕК. На системния либерален надзор е отказан контрол върху унгарската политика. Емиграентската политика е суверенен въпрос, това е съобщението на гласоподавателите. Нарекоха Орбан авторитарен, полуфашист и ксенофоб, но то е от безсилие. Зад него са унгарците. Орбан е консервативен либерал, християндемократ. Той е един от тези, които оспорват идеята за Съединени европейски щати като фактическо „продължение на Германия с други средства": Денационализацията на Европа означава „свръхнационализация" на Германия. ЕС е невъзможен като свръх нация по американски образец, идеята е утопична. Краят на националните държави ще бъде край на Европа. Франция няма сили за лидерска роля. Макрон е „симулакрум", крал буфон. Американската изтерзана хегемония действа хазартно и грубо. Тръмп прави Америка „Велика отново" с побой над всички наоколо. И Иванка не може да го спре. Американският протекционизъм протича като садомазохистична игра с туитър съобщения. Но Сорос, с когото Орбан се сблъска, не е алтернатива, а проблем. Неговата подривна дейност срещу нарастваща и повсеместна съпротива. Евакуацията на този човек от Унгария има стойност на символична победа. Сорос е „икона" на агресивния либерализъм, фанатизиран да „отваря общества", като хвърля „мрежи", за да лови хора. Този човек е загадъчна фигура, ако питате мен, с неукротима енергия и смътна мотивация. Умерено безкорестен филантроп, циничен финансов спекулант, „шарач" как то сам се нарича. Присъствието му на световната сцена е компромал за глобалния либерализъм. Напомня Троцки по размах на революционното бъдеще. Хибрид на банкер и утопист, на разрушител и строител. Принципът на действие е ахимически: solve et coagula. Разграждай и после събирай. Напредни дотам да предупреждава банките да се пазят от него. Мандела го потърси за съвет как да се пази от такива като него. Действа като парадокс на „самарянин" и злосторник. И над всичко това - „идеалист". Бунтът на низините, наречен дисквалифицирано „популистка вълна", се сблъсква с на неговия широко тиражиран образ на глобален манипулатор, действащ независимо от всички национални и традиционни суверенитети, на повсеместното му „просветителско" присъствие. Беда е, че фигурата на Сорос се асоциира с каузата на българския либерализъм и с преоблояването на нашето тоталитарно наследство. В либералните среди неодвеерието към Сорос е или том, то е нещо по-добно на покана да обикнеш Путин. Или единия, или другия. Но Сорос е разсъждал и времето му изтича. Силните му години са минало.

Либералният елит има проблем с демократията и тя с него. Недоверието е взаимно. Мнозинствата са носители на „мажоритарен риск". Мислят „инач е". Мнозинствата са почва, елитите - власт. „Почвата" се бунтува срещу отвлечената и себична власт, срещу моралния релативизъм на елитите. Срещу размаха на тяхната разрушителна програма. Новата антропология на трансжендърния човек се сблъсква с очевидностите на здравия разум. Либералната културна революция е институционализирано насилие над масовите очевидности. Конфликтът между либерализма и демокрацията, между свободата и справедливостта скъсява времето на либерализма в незобата късна редакция на привилегирована власт. Елитите са уязвими, споменавам думата „компромис". Но разбръсках предстои.

- Ако приемем все пак, че времето на либерализма е свършило, сигурно ще се наложи да мислим за някаква цикличност на вълните, които заливат света. Но преди това, може би да се попитаме: какво донесе времето на либерализма на България, беше ли либералният път по-добрия на България, успяхме ли по-нежно бреме да направим нещо значимо за себе си?

- Не вярвам в историческото махало. Вярвам в чудото. Но светът върви към хаос, глобализация от деспотичен тип или регионализация с остро съперничество за доминация и ресурси в режим на перманентен риск. „Вечният мир" се отлага. Деспотизацията на света не предполага нов Сталин, както си мислят, а елитарен „корпоративен" монополи върху технологията за удържане на власт и производство на „ред". Жанрът е антиутопия на „расовото" превъзходство и контрол върху високите технологии. Световното общество от денационализирани индивиди ще бъде, в случай на неговата реализация, „край на човешкото величие" (Леон Строс). Ще бъде глобална тълпа от „импиранти" консуматори. Това ще е и кулминацията на голямото несъвпадение между елит и народ. И край на свободата.

Това, което се случи след 1989 г., е основно по външно въздействие, то не можеше да не се случи. Рухването на Съветския блок не е „предателство на Горбачов", както си мислят старите комунисти, а сблъсък на идеологията с реалностите на модерния свят. Живкоф няма никакви илюзии по адрес на „голямата измислъотина". Чисто и просто му стана неприятно, че пада от власт, измамен от „обкръжението". Но, общо взето, си даваше сметка за размера на поражението и за неизбежността.

„Вятърът на промяната" издуха тази бутафория. Първата заслуга на либерализма, следователно, е изхвърлянето на идеологията на „бунището на историята", както обичаш да казват. Беше отменен идеологическият арест на масовото съзнание. Беше разбита магията на мъртвото слово (Пастернак). Голямата лъжа прежвя съцинска оргия на разобличението, изсмяха се в лицето й. Прежвяхме вътрог от зхорадството на историята, от публичния линч над голямата илюзия. Усложненията ойдоха по-късно, когато стана ясно, че лъжата е пластична материя и има „ство живота". Но на индивида беше освободен периметър за движение и свобода да говори. Зашеметяващият опит на „първата свобода" е неизбежрайно събитие, но и опит промени градския човек. Хоризонтът беше Европа на човешкото достойнство. Случка се чудеса. И после удари часът на „ранното напрупване"...

Основното постижение на либерализма е реабилитацията на човека като субект на неотчуждаеми права. Либералният върна отнето достойнство.

Струва ми се, че около тази подарена свобода имаме съгласие, минимален политически консенсус. Патологиите на свободата са отделен въпрос.

И накрая - едни „нюанс". Старите антикомунисти от типа на Солженицин и Хавел се оказаха дисквалифицирани в постмодерна Европа. Не подозираха по-добро развитие. Тези европейски елити и тези дисидентни са различни хора. Дисидентите, предишните и сегашните, отстояват Европа, елитът отстоява „пост Европа". Интелектуалците от „Парижкия манифест" я нарекоха „псевдо Европа". Това са различни хора, с различна съвест. Европа не е същата. Има духовно родство между тези европейски елити и старата комунистическа номенклатура, която пое юздите на прехода. Тези елити и тази номенклатура споделят общи политически навици. Явно либералните културни реформисти, които диктуват западната „мода", и „новите европейци" от комунистическото кояло са утописти по дух и прозрелисти по идеология. В случай, че не са това, което наличието са: откровени цинници и новоизлюпени буржоа. Но и последното е пункт на сходство. Бившите комунисти и настоящите либерали са едно и също в две издания. Това е радикалният извод. Ироничният финал на всички исторически терзания. Розовите признаци на този „странен съюз" са нормативен оптимизъм, политическа коректност и новоговор (Легутко). Разликите са несъществени и не компромитират оперативната политика. Цялата прозападна либерална инфраструктура на прехода беше изградена от „майсторите на компромиса", разположени на еднакво тактическо разстояние от комунизма и от християнската традиция. И бяха посрещнати с широко отворени обятия. Търсеха се ентузиазирани наемници с политическа коректна интуиция. И неоломима воля за оръжеоазяване. Да бъдеш либерал от нов тип е виртуозен компромис, тъкмо фарисейство. И меритократична неизбежност, разбира се...

- След 1989 г. страните от посткомунистическия свят положиха големи усилия за възвръщане/изграждане на националното си достойнство. Но не и България, където националното беше някак третирано като националистическо. Поне сред интелигенцията. Защо?

- Либерализмът е недоверчив към националното. Неговият патос е космополитен. Нацията е „време и място" на традиционни задължения, на тежка памет и противоречия.

Нацията е взискателна, в определен момент може да поиска и живота ти. Тя е „мистически" колектив, съставен от всички поколения, живи и мъртви, общност отвъд привичното човешко обкръжение.

Либералът е лека субстанция с нищожно оптоплочно тегло. Нацията е „дорост и предразсъдъци". Забравата е свобода, паметта тежи. А нацията е „гъл на паметта. Нацията натурализира минало, съставено от фикции. Тя е ревниво божествено, войните са сражение на боговете. Етническото многобожие превръща света в театър на военни действия. Това разпространено либерално впечатление пропуска да забележи, че националното и национализмът са различни неща и че, ако съвпадат, то е само частично. Различието е като между реалност и идеология, но не му вярват, защото на терен разликите не изглеждат убедителни. На терен замирсява на кръв. След 1989 г. беше реабилитирана фигурата на гражданина, на човека със съзвучен разум и осъзната свобода. Идеята беше страната да бъде „пренесена" в цивилизования свят и „развъорена" в него. Процедурата е екстрафертна, та предполага обръщане навън и ентусиазирано ученичество. Националното е лоно. Националното е агорафобно, някои казват, хтонично. А интелигенцията търсене световен бъдъх...

Нацията е „ние" с общ произход и споделена съдба. Език, вяра, пейзаж. Гробове и олтари. Признаците на нацията се изброими, но не изчерпват феномена. Националното е ирационален остатък. Накрая, след всички теоретизации, се доверяват на детайл, абстракцията на това „ние". Всеки типичен либерал е или безразличен, или „отчаян", народът му се струва непоправим от „просветена" гледна точка. Народът е консерватор.

В Полша „Солидарност" беше невъзможна без полския патриотизъм и католическата църква. Такава е полската оценка. Полша излъчва „за умни и простите". Полша зарьжлажва. Европеизацията на Полша е по-бавна. Но предпоглала процедурна денационализация от срам и притеснение. Полонизъмът е мистиката да бъдеш поляк.

Нацията е политически и финансово зависим, но напълно свободен от задължаваща културна традиция. Той е „безроден". Някой би казал, че слабостта е обща, на елита и на културата, и че националната свяст не е ефект на самовнушение. Може би. Но който мисли, че българската безрелигиозност няма нищо общо с всичко това, греши. Националното ядро е вероВо, а не кръвно. Народите са „мисли на Бога"...

- 30 години по-късно виждат ли се генералогичните грешки на новата българска демокрация (имаме ли бъобще основания да я наричаме така)?

- Не съществува идеално държавно устройство, не е идеална дори и българската демокрация. Демокрацията е абстракция, описвана чрез формални признаци на нейното наличие. Съвременната българска демокрация е именно такава сума от формални признаци, чието наличие не се оспорва. Оспорва се реалността зад тези принципи. Съществува „средствар", според който демократичният ред е „зряло" постижение на политическата рационалност, връх на държавната еволюция. Демокрацията е въпъщение на политическия разум. Либералната демокрация е „край на историята", решение на дилемата „роб и господар". Оттук и голямата тъга от факта на българско държавно несъвършенство. Ако България е демокрация, защо това безобразие? Идеалът за сравнение причинява страдание. Съзнание, свободно от тиранията на нормативното съвършенство, би приело недостатъците на общия живот като неизбежен компромис между идеално и реално, между „битие и длъжимо". Илюзията за демократично съвършенство тиранизира управляващи и управлявани, които по идея са и управляващи, следователно отговорни.

Демокрацията е компромис, адаптация към наличното състояние. Демокрацията е най-доброто от всички лоши управления. От което следва, че демокрацията е лошо управление с някои преимущества „тук иега".

Демокрацията е това, което не можем да си спестим, защото сме това, което сме. „Всяка нация има управлението, което заслужава". Това прозрение внася в неоломното „отчаяно" спокойствие.

Стоически мир. Усилията за „повече демокрация" изтерзават, това е проверено в българския опит. „Реформите" могат да бъдат опасни за националното здраве. Съвместният живот не е изделие, което се усъвършенства чрез маниакално ренодоване, защото накрая няма да остане нищо за рендоване, освен реформаторът дръводелец с ренде в ръка. Общият живот е органично състояние, което диктува темпото на промяната, сама по себе си неизбежна в историческото време. Това е старата консервативна интуиция.

Нищо не може да бъде натрапено. Ако политиката е изкуство на възможното, в едно „идеално" държавно състояние ще бъдат открити демократични, аристократични и монархически елементи в свободно и благоразумно взаимодействие.

Никакво доктринерство не съдейства за подобряване на положението.

Доктринерството е форма на насилие.

Българската демокрация, съзерцавана с известно отстранение, изглежда, направо казано, нелепа. В светлината на разума всичко това пред очите ни е сляло струващо колективно заклинание. Ритуал. Трудно контролиран хаос, огромен разход на енергия, кражба, кич и дела, натрапени от честолюбието. Оттук и впечатлението, че всеки кандидат за политическа слава е в най-сериозния смисъл на думата „неискрен". А искренят е „луд". Или заинтересован, но то е тривиално.

Намеквам, че политиката е нещо близко до магията и се практикува в състояние, подобно на „транс".

Всеки, който е бил „вътре", знае това. Томас Ман нарича театъра „много сериозна игра". Относимо е към политиката, която също е театър. Българската политика трябва да се живее стоически, без хленч. Обикни съдбата. Помаза и знанието, че бившето в държава е безусловно благо, дар. Без нея, хаос. Казано е: извън полиса човекът е бог или животно...

„Враговете на българската демокрация" са два вида: доктринери и „мошеници". Спорно е кои са за предпочитане. Две неща са нормативно неизбежни: недосегаемост на политическия елит и сорадично прабосъдие за неговите представители. Така се движи българското представителие.

Управлението на една страна е абсолютно невъзможно без „намигане", това е привилегированият жест на политическия професионалист. Свидетелство за достъп до сложните нива на занаята. Нещо като масонско ръкостискане. Модерната политическа езотерика е меркантилна, според духа на меркантилното време. Някоа са работили с отрова и кинжал, сега работят с долар. Препоръката да се следи потокът на парите, „за да се разбере каквото и да е", е благоразумна препоръка. Борбата срещу корупцията е неизбежна и високоблагородна дейност, но тя е предвидена в драматурзията, където е предвидено и всичко останало...

- Комунизъмът наследен или поденен проблем се оказа за времето, което дойде да следи комунизма? Защо политическите сили, които падането на комунизма роди, не можаха да оцелеят?

- Лошо употребяваш комунизма, това знам. Има едно българско, а струва ми се, и международно одумване на комунизма, което не може да спре, защото му прави удовлетвие да продъжкава. И това няма нищо общо с гъла на паметта. Описания, изтезания, плач и много „съвест". Има обсебени от комунизма , които ще осцроеят без темата. Това са наемниците на антикомунистическата нива. Това са и късните дисиденти, хора с фантазирана съпротива, най-често претъпати колаборационисти, които влачат някаква обида, отказана кариера или нещо подобно. Имат се за дисиденти или просто за талантливи антикомунисти. Това е фигурата на патетичния антикомунист. В тази група фигурират и преквалифицирани бивши доносници от почетната гвардия на екстатичните русофоби. Има и хора на обвинителната ярост, които въобще не са пострадали, но обвиняват с лекота - от „морален порнет" и „чувствителна съвест". Налитат на досиета, искат да видят какво пише вътре, за да разберат „кой кой е". И като разберат, мислят, че са разбрали. Комунизмът не е нито наценен, нито поценен, а употребен. Не комунизмът, а употребите му са съществения въпрос. Комунизмът се оказа начин да направиш нещо за себе си чрез налучкване на удобната версия. Всъв всяка работа се иска мяра, съобразяване, такт. От антикомунизма направиха средство за препитание и платформа за нарцистичен разгул. Каква мяра има в телевизионните предавания, водени от бивши доносници, сега антикомунисти и специализирани русофоби, та да твърдим, че комунизмът в България е „надъ наа", а демокрацията - „станала"? И какво значение има дали ще отворят или ще затворят досиетата при тези „рамкови условия"? Ако досието ще ти създаде престиж на „сложна личност", а представлението с твое участие ще се играе без да спира, с характерния нюанс на нещо извратено?

„Възхитителната грубост на живота" следва своя логика.

Антикомунистическите партии са погребани в прехода, но по избори напускат парлибицата и обикалят наоколо. На лов за гласоподаватели. Тяхното присъствие, в режим на перманентно преименуване, си вълзага критическа функция на надзирателя върху българския геополитическия статус. Спират Путин. Първо комунистите, сега него. Всичко това е малоумно до болка и безкрайно до дъно, с извинение за грубия тон. Ако се заставиш, в това можеш да съзреш и нещо като хихотишъм, работа с вътрешните мелници. Но Сербантес е невинен. Българската „десница" е хамелеон. Сутрин са сини, вечер розови или обратно. Нищо не може да ги спре да се преобразят, че „нямя нито ляво, нито дясно", а само ЕК. Но имало и „пета колона", която ги прави неизбежни. Периодично публикуват доклади за тази „пета колона" с посочване на имена. И размишляват върху ефектите на рублата в резервирания за долара район. И поставят имената си под тази „наука". И не си е срам, разхождат се по улиците, поздравяват. Никнат от НПО, „Америка за България", някои посолства и от тъмните процепи между жълтите павета. Това не е нищо друго, освен една шертпа, карнерна и безкрупулно „постлагична" субстанция, колкото непотребна, толкова и неизбежна. Трябва да се гласува за тях, обаче. Ако изчезнат, ще пострада градската среда. Ще млькнат вувуелите, ще настъпи неловка тишина...

- Във връзка със скандалите (имаше ли всъщност скандали?) около т. нар. Истанбулска конвенция, вие отбелязахте, че сме попаднали в капан. Бихте ли развили тази мисъл малко по-подробно – капан между изискванията на международните институции и нагласите на балканската изоставащина на цивилизацията на индивидите, които може да се развива само отдалечена от него? Или става дума за сблъсък на божественото с профанното?

- Истанбулската конвенция е повод да се размишлява върху „модерната болест", върху сгрешената формула на либералната душа, симптом на която е и тази Конвенция. „Цивилизацията на индивидите", както сполучливо се изразяваше, е В клиническа безтитица. Два века стиж при свободата позволяват обобщения. Модерността е преди всичко културна революция, дълбока трансформация на индивидуалния характер. Едно става ясно - култът към свободата без традиция, авторитет и вяра е пътя към психотичното или към някакъв религиозен ерзац. Свободата е еманципация от бащината фигура. Бащата е фигура на традицията, преносител на сакрални значения. Да убиеш небесния или земния баща, а най-добре и двамата, открива пътя към абсолютизираната свобода. Патриархът е културна парола на модерността. Брут да, Цезар не. Лозунг от Парижките студентски бунтове. Бащата може да бъде убит, но сянката му - не. Бащината сянка тероризира. Отцеубиецът живее в руините на сакралното с терзаещи спомени. Модерният човек е дете на безпредметна свобода в руините на свещеното. Фрагментите на сакралното, илюзорната свобода и несигурният арбитраж на разума - в невъзможно помирение - превръщат човека в изтерзано, „нервотично" същество. В късей „либерал.

Никой не може да понесе нищото на тази „свобода". Нужни са древни идоли, за да се живее. Желанието е стратегическа резерва. Свободата освобождава желанието като последна опора. Модерното желание е обсебеност от насилие и оголена сексуалност. Това са парадигмите на новата свобода. Насилие и секс. Модерната организирана разтуха ще фалира незабавно без тези два „екстаза", затрупана от взрив на глобално недоволство. Всички са единни в тоова „съкровено", смес от кръв и похот. Този стандарт на освободеното желание се преживява по Велико неоразумение като уникално „мое". Желанието фантазира уникалното. Индивидът е гениално несводим, защото желае. Тази фантазия спасява в егалитарната среда. Не сме еднакви, защото съм собственик на уникално желание. Моето желание е моята гениалност. Консюмеристката индустрия експлоатира масовата воля за уникалност, илюзията за различие в контекст на неразличимост (Рене Жирар). Либерално-демократичният мит ттвори тъпта от „гений" на либидозното желание. Всяка трансжендърна персона е уникум. Поканващите се фееии върху камшиците на гей парада разказват всичко. Свобода и слънце. (Обратното е гей парад в дъждовно время. Природен реванш.) Да бъдеш различен, бидейки като всички останали, е екзалтираният парадокс на модерната сугиция. Свободата е в тялото, в уникалния импулс на неговата „невменяемост". Флуидната сексуалност е апотеоз на свободата. Тази стройна теология съдържа един единствен риск, този от изчерпване на желанието, от изпразнаване на либидозния резервоар. Проблем е „вечността" на желанието. Как желанието да трае и никога да не свършва. Защото краят на желанието е начало на инфернлната скука. На нищото, което нищожества. Това е паскалиянската тема.

Истанбулската конвенция никне от тази лудост като благочестив и урижден документ. Брани жените от „стереотипните роли на пола", от мъжката доминация и от „вечната женственост". От семейството като патриархално предприятие. От упробата като мъжка работилница за производство на деца. От лоеоса и фалоса В качеството им на власти. Конвенцията брани жените, както Комунистическият манифест работническата класа. Жените са постмодерен пролетариат, окованн във вериГите на мъжката експлоатация. Документът брани жената от насилие и го прави, докато тя е изнасилвана от порнографската индустрия и от потопа на кинематографичното насилие. От Ерос и Танатос съвместно. От ексцесите на фемнизма до обезобразяването и безподобен кич. От емигрантите в Англия, Германия и Скандинавия, но затова мльчат. Жената е изнасилвана от ищемерието. Нека изчезгртат първо насилието от собствената си действителност, от побъркана са идеология, от интернет и пол културата и после да влязат в тукашните детски градини за джендърно превъспитание. Да поработят още малко върху „приоритетите" и после да почукат на варварската порта. Това е идеята на отказа.

Трябва да се разбере откъде идват и накъде отиват авторите на тази Конвенция. Трябва да се прочете внимателно обяснителният доклад към нея, трябва да се доберат на самообяснителен. Трябва да се четат внимателно, не през страховете, че ако не бъде ратифицирана, ще нахлуе Путин. Тоз Путин не трябва да пречи на мисловния процес. Има лекарства, които могат да помогнат, ако „нищо не помага". Гнило Блога. Три пъти на ден.

- Ако Европа премине на две скорости и ние се окажем официално в периферията на ЕС (където сме и сега, но някак без това да се признава от „долемите"), как би трябвало да реагираме, според вас? Да се примирим? Да обещаем, че ще си заслужим за „десет години? Или да напуснем с гръм и трясък съюза, каквото и да ни коства това?

- Скоростите са две, въпросът е да не станат три. Пред каква инстанция да вдигнем бунт, че да не станем за смях? Ние сме в католически брак с евроатлантическите партньори, „в добро и зло, докато смъртта ни раздели". Освен ако нашата не анулира брака, но не вярвам. Да не упиваме обаче, разполагаме с утеха. Достойнството на корабокрушенеца (Дафнла).

- Когато от есента вестник „Културa" спре да излиза, как трябва да продължи?

- Никой не може да ви спре. Каквото е направено добре, е направено завинаги.

Въпросите зададе **ekun на Културa**

*В последните 10 броя, с които **Културa** се прощава с читателите си, се връщаме към 10 пъти страници на вестника – като мостра на един медиен стил, който няма аналог в българската преса, и затова и няма как да бъде продължен от другаде от други.*

XI издание на международния фестивал за съвременен танц и пърформанс *Антистатик* 2018 - първа част

Шопенхауер говори за вечната заплаха от скуката, която ни дебне отвред. Светът е скучен, но следните пленяват и интригуват. Живото изкуство на танца, и то в неговата ултимативна форма на движенски театър, на танцовия пърформанс, следва да се противопоставя на виртуалното живеене, да върне сетивната непосредственост на тялото, но и да осмисли и претълкува реалността на днешното постиндустриално консумерическо еуфорично общество, живеещо в ситуацията на постистина и посткрасота. Не е ли товаръсч задача, с която не само танцьт, но и всички изкуства едва ли могат да се справят?! Може би затова призивът на пязодишното, вече XI издание на „Антистатик", е: *Запазете спокойствие и да танцувате!*, надявайки се на извечната магия на танцовото да бръща ръм естественост, към спонтанна непосредственост, към нормалност. Настоящото издание е под надслова „Извънредно положение" и в рамките на десет дни показа четири чуждестранни и една мултинационална продукция, както и за първи пъ много богата селекция от български представления - цели четиринайсет.

Колкото и да са разнообразни като стил, език, жанр и артистична ориентация, през представленията във фестивала може да се очертае една почти ясно доловима тенденция – смъртта на епатажа, ситуацията post mortem на взривяващата трансгресия, на заслепяващия шок, на аморалното удивление, на въздействия от непристойността интерес. Може би това се долавя и поради липсата на няКакъв отчетлив център в селекцията, който е по-скоро антологична, отколкото концептуална, както и на самите произведения, които са с много високо общо ниво, но без ярко открояващи се знакови постижения.

Фестивалът се откри с многоочакваната **„В почтн към..."** (САЩ, Франция, 1998), трибют ръм Вацлав Нижински, Валеска Герт, Жозефин Бейкър и Хари Шепърд в изпълнение на американския танцьор, певец и хореограф Марк Томкинс, който обединява четири самостоятелни свои работи от периода 1989- 1998 като „обяснение в любов" към тези емблематични фигури-икони на европейския модернизъм. Поредицата е умишлено не съвременен. Образите, пресъздавани от Томкинс в четирите миниатюри, се разнообразват само по някои емблематични детайли, но всъщност и четирите рисуват личното му търсене и оформяне на вкуса в танца. Нижински е разпознава по ръцете на фавъна или по клюмбанията от „Духът на розата", Валеска Герт, вечната съперница на Мери Вигман - по експресивните ръце и отчетливата бурлеска еротика, Жозефин Бейкър - по фрапантната бодеВилно-иронична жестика, а Хари Шепард - по костюмите е пера... Всичките миниатюри стилистично са близки една до друга. Те включват елементи от ефектите на кабарето, мюзикъла и бурлеската с особеното преплитане на еротичното, шаржа, стилизираната декадентска театралност и танцовата суестия. Въреки замисъла, при Томкинс има много автобиография и реторика, които отчуждават, защото са осъществени със съвременното безгрижие на сийнейджъра[1] и са много по-интересни от тази гледна точка, отколкото от собствено танцовото. Трибютът – почитта ръм „незабравимия" изпълнител, който очевидно е попиз в кожата, се преживява не в паметово-историчен аспект, а като животрептящо настоящо. Четирите миниатюри стоят доста анахронично като нивещия, стил и естик, особено по-черТарни от старото тяло на Томкинс, опитващо се да се държи като младо. Оттчк и парадоксалният ефект - в един момент се налага усещането, че Томкинс всъщност пародира съвременното живеене, което се срамува от старостта, не знае какво да прави с нея, страхува се от тъмата на изхабения дух и тяло. Бясно ним противопоставя жизнерадостта и оптимизма си и нехайството пред отговорността на живота-плене и затова все повече и повече във фестивала еуфория на новелирания самоизбуване и нарцисизма, предизвикващи свяна, съпроводена като поле за забавления и наслади. Така се оправдава и неуследният трибют – вместо да е ценностен избор на най-същественото от другия, той се превръща в лично преживяване на чуждото, негово присвояване и трансформиране.

Може би най-компактен, оригинален, провокативен и експресивен е танц-пърформансът **„Хабитат"** (Израел 2017) на хореографа Ури Шафир, който го изпълнява заедно с Зуки Рингарт. Работата носи като надслов стиха на Робърт Бари: *За мен нищото е най-мощното нещо в света* и е изцяло изградена върху стилистиката на контактната импровизация и техниката на свиването и разпускането. Шафир е артист, учител и поседователа на гага стила на прочутия Охад Нахарин, но той се въдръжа от употребата на елементи и похвати, характерни за Нахарин. Въреки това, проличава известна близост в третирането на кинетичния импулс, който водещъ е много неочаквано конструиран в група от двете тела, които са свързани в цялост чрез неговата графика, а друг тъм движението е голямо по поседнеВната си спонтанност или натъпно минимизирано до трепета на пръстите или клепачите. Две стъпки или стъпки мъжки тела лежат преплетени едно в друго – прилепнати са, но са обхванали с различни тенисти и къси пръсталонки. Изведнъж едното в просъница се развиВка и чрез тялото на другото, то се оставя инертно да повтори импулса, после обратно. Тихо е. В празнотата се носи само дишането на все по-динамично взаимодействащите си тела. Те се преплитат, противоречат си, изтакъВат се, после се преотКриват. Събуждат се, ръудени са, но взаимодействието продължава. ПоняКоеа нещата напомнят игра на малки зВерчета, сблъсК, борба, надиграване, разВка на инстинкти; друг път - на олеДално проециране на Аза – зубене и намиране, трепи – на прескаБо пъРсене на близост, нежност и дори аСекс. Странно е, по движенията не поражДат еротична енергия, не се търси ниКаква пъТска ВъстИвост, а напротив - чистота и спонтанност. Близостта на телата по-скоро говори за няКаКво ностАлгично пъРсене на отсъстващото, на неназовимото и безименното, което буКвално се появява чрез динамиката между двете тела. Не е пресилено, ако кажем, че неЗовото естествено мяСто на обитание е това *между*, *по-среда*, това отношение *помежду* двете тела, двете души, а то е любов, приятелство, близост, нужда, копнеж... дори Бог, защото чувството, което изВира, когато двамцата се нарушава от утвеЛяване на предизвикания на Баховите „Голдбер-варИации", придобива няКаКва метафизична сила. РитъмЪт е наКъсан, има нарочна ретардация и повторения. Яркостта на ефекта се постига тъКмо чрез изполЗването на Баховата музика и неЙната неКръпна религиозна изповедност, която нетипично преобръща обичайНата пъРформанс атмосфера и я трансФорМира В няКаКъв „универсален", хармоничен свят, къДето движенИята са смисъЛ и живот. От пъСлушане и непрестанНото предАване-поемане на импулсите на отношениЯта-движенИя се ОраЗвА няКаКъВ особен поТок, свързан с забРавена човешка, но и няКак сВръхчоВешка красота, В която е скрито МетафизичеСко обещание за спасение на еДин свят, зАбравИл каКво е истинска близост и споделенОст.

„Порив" на Бенжамен Бертран (Франция), заедно с чаровита Леонор Цурфлюс, се занимава с отношението между мъжа и жената, с постепенната поява на желанието и прелъстителността. Работата е елегантна, развива се в градиращ ритъм от гравитацията на общуването, но нито изненадва, нито трогва, нито интригува. Всичко е В леда посока, когато предопределя цялото и не може да бъде спасена от ефектите на пределно бавното, на оголената синхронизация, на безконкатната дуетност или бързите серии движения. Пестеливостта на кинетичните средства, макар и да създавят усещане за обща грация, не могат да конструират няКаКъВ по-интензивен, дълбок и автентичен смисъл, остаВат го привличането и обичайната сетивност на флирта. Началото е звук от машина за вяТър, на която е закачен и се ВеЕ найлон, той я насочВа ръм нея, а тя не изпитва нито страх, нито почуда, а само наслада. Гледат се, танцуВат, враждуВат, помиряВат се, но дистанцията остава, страстите са сенки, безчуВствеНостта е основнИят герой, затова и минимализираният КостюМ около слабИните им ВсъщНост е блясКаВа броня. На финала са също тАка самотни, както са били и В начАлото.

Доста по-амбициозен е **„Жените-Чудо"** на Мелъни Лейн (Австрия/Германия), която изследва съвременното усещане за тялото като инструмент за самозаявяВане и личностна екзистенциална стратегия. За това колко са разтелени границите на възприятието за редно, нередно, нормално, естетическо, здравословно, сексапилно. От пълтната дрезавина се откроява едно лежащо сребристо тяло-форс със съВръшен пропорции, а друго тяло, Влачещо ъпеща се дРанерия, се Върти, завихряйки около себе си всичко. ДВижениЯта са сВръх бавни. ЗВукоВата КарпИна, дело на Clark, е постиЩустриАлен машинен шум-тишина-пРеход, който напТрВа СЧуП и очАкВане и подСказВа трансгресИвнИя акт – няКаКВа граница не само С пРестЪвена, жИвее се отВъд всяКа определеност В еДин свят на постоянна трансформация и нарцистИчни метаморфози. Двете тела се окаЗВат женски, Въпреки че сулуетите на двете професионални съСтезателки по куЛтуризъм Рози Харте и НаталИ ШМид притежаВат очертанЯта на съВЪршено антИчни атлети. Двете си ВзаимодеЙствАт, самат маНикюр и оСлепИтелно блясКат грИм, с пуснати косИ. Те правят неПривИчни дВижения, няКои деКонстРуираци елементи от тРИте основни упражненИя В КултурИзма – клек, лег и мЪртВа тяГа. Когато свАлят пЪлтнИте си КостюМи от бежОва лИкра, отДолу прОсветВа СъВРшено РазВитата мускулАтура на андРогИна - нито мъж, нИто жена. ЕлегантнОст и тестОстеРонна сила, ВЛаст и естРогенна сЪблазЪн - тези жени са нещо КАто нов чОвек, КАто реАлизиРАна НицшеанСки свръхчОвек, КОйто сАм е сЪтворИл себе си и е нАложИл отпечатЪка на волЯта сИ ВЪрху мИрозданИето. Те подмамВат КАто сирени и отВлъЧкВат КАто зОрогони, дОкАто прАвят сценИчно позИране КАто на състезАние, изонВАйки прИцепи, стягАйки бицепс, разтВАйкИ мускУли на грЪбна решетка и демонстрИрайки предмишнИца. ЧАровнИ, ведрИ и плЕнителнИ, те пОкорявят с усмИвка, дОкАто подхВЪрлят и зАмахВат сексапИлно с дЪлги косИ. Те са новИте суперГерои на света, обедИнИли В себе сИ и мъжА, и жЕнАта, и силАта, и нЕжността; неутрАлизИрАли пОлА, ВидА, те сА самАта телесНа трАнсгресИя на тялОто, КоеТо е КаКВото си цъКа да бъде - мъжКО, жЕнско, двУполнО, ВечнО мЛадО и силнО; тялО-рОлА, тялО-ВизуАлнА, КАртИнА, но не и тялО-съдБА. РезонАнсИтА на тЕхнИте тЕлА фрУстрИрА ибИдинатА сублИмацИя нА комИксОвИте супЕр гЪрли и суперменИ. ЛейН е дОста смелА В опИта сИ да покАже крИзАтА на репрезентацИятА днес, ВеЪмЕжността зА изВЕждАне нА сигурнА истИнА и еднОзнАчнА пАнИца, защОто ВсичкО е уязВИмО, тЪй КАто жИВее нЕ В естестВОто, А В еДно „отВъд", КоетО се КонстрУра и е реАлнО, но не се нУждАе От оПравДАнИя и обЯснЕнИя, А самО От непрестанЕн изрАз В свЯт, КъдетО разбирАнЕто ще бъДе ВъзможнО едВА слЕд прИзнАВАнЕто нА дЕйствИтелнОстТА нА самОто „отвъд". ИзрАзЪт, пОкАзВАнЕто, сценИчнОто УчастИе сА отсАмнОто нА онОВА отвъд, нЕгОВАтА сЕмАнтИчнА онтОлОгИчнА презентАцИя-тялО. ТезИ здрАВи свръхполовИ АндрОгИни тЕлА сА няКАк УтвЕрдИтелни, защОто сА жИВи И жИзнЕни, защОто сА наЙ-ВелИколепнИят изрАз нА нЕВъзмОжностТА нА чОВЕка дА бъДе прОсто чОВЕк.

Петър Пламенов

Сцена от *Хабитат* (Израел)

[1] Teenager (Senior teenader) – сийнейджър – възрастninетнайсетгодишна, хора над пенсионна възраст, които правят неща присъщи за тийнейджърите и се фиксират фриволно, според Оксфордски речник на новите думи.

Март 1943 г. Кратък пътеводител из депортацията

*В поместен наскоро в „Култура" текст Владимир Дановски разсъждава, без обичайния юбилеен повод, Върху съдбата на евреите в „стара България" и в „новите земи" по Време на Втората световна война. Писан през 2012 г., текстът носи привкуса на дебата от онези години и не отразява появилите се отпоСле нюанси в споровете, стъпва на редица фактически грешки, проявява и не особено добър Вкус.[2] Но есето докоСва причини, поради които сюжетът остаВа Вечно неуловим и неоВършен: озаглавено „Нормалността на доброто" в контрапункт на „банАлността на злото" (Хана Арент) и „крехкОстта на доброто" (Цветан Тодоров), то за пореден пъп прераща ръм безпуте на морала. Невъзможността да се сложи краЙна точка на дебата идва именно оттук. Ала не само. Всяко навлизане В материята се сблъсКва с и други екзистенциални дилеми, КАто ВоЙдеЙте на межДу лИчна и колЕктИВна отговорност; правОмерността От прИписВане чОВешки КачестВа/дефекти на етнОнИми (В случАя „БЪлгарски") или социАлни мАкрОстрУктУри (КАто „народ"); ограничЕнИтА и свОбодАтА нА решенИятА; способнОстта нА слабИя (слАбАтА дЪржАВа) дА нАдмОгне намЕрЕнИятА нА силнИя; разминАВАнИятА мЕжДу ИстОрИчнИтЕ сЪчУлОстО сЕ и ВЪлнОжИтЕ мУ АлтЕрнАтИВи... От блИзО дЕсЕтлИтЕ се зАнимАВАм с тЕмАтА, слЕДя и УчастВАм В дИскУсИтЕ, ВОДЕН От рАзбИрАнЕтО, чЕ фАктЪт, дОкУмЕнтЪт и чИслОтО сА ВАжнИ дОкАзАтЕлстВА. Че ВЪрХУ тАх можЕ дА сЕ стъпИ, зА дА сЕ прИдВИжИ дО нЕщО, прИблИжАВАщО сЕ дО ИстИнАтА. И сЪс сигУрнОст нЕ сЪм пЪрВИят, кОйтО УстАнОВЯВА ИлюзОрнОстта нА тОВА разбИрАнЕ или пО-тОчнО – нЕпрИлИчнОстта мУ зА хОрАтА. ИстОрИятА нА евреИте пОд БЪлгАрскА ВлАст през 1940-1944 г. се ОказВА КипящА пресечнА тОчкА нА идеОлОгИя, пОлИтИчЕски пОзИцИИ, нАцИОнАлнИ стрАсти, гЕОпОлИтИчЕски ИнтЕрЕси, кОлЕктИВни кОмплЕкси И псИхОтерАпИя. При пОДОбнА ИзбУхлИВА смЕс, ирАцИОнАлнОтО ИзслЕДВАнЕ ОщЕ ДЪлгО ЩЕ прИСЪстВА В разговОрИтЕ пО ВЪпрОса, ОсОбЕнО В мрЕжАтА И сОцИАлнИтЕ мЕДИИ. СпорОВетЕ сА ИзпЪлнИ с ЕкзАлтИрАнИ тИрАДИ И с нЕгОДни, ръждясАлИ АргУмЕнти; състезАтЕлнАтА прОВЕрка нА хИпОтЕзИ И интЕрпретАцИИ е пОстОянно ИзпЪлкВАнА От АксИОмИ И нОрмАтИВни дЕклАрАцИИ.

През 2013 г. с Надя Данова публикувахме двутомник с документи от българските архиви за депортацията на евреите от Беломорска Тракия, Вардарска Македония и Пирот през март 1943 г.[3] Сметахме, че 609-те документа на почти 2000 страници и обобщаващите ги встъпителни студии разказват самоочевидни неопровержимости. Но ако след тази публикация знанието за събитията действително отпаде по-бързо и бъде в по-широк оборот, то потокът от неправдоподобни интерпретации съВсем не пресекна. Едно защо - без очакВане, че те ще изчезнат - реших Въй Всъмкоако най-изчистен, конспективен Вид да рекапитулирам ВъзраженИя по най-разпространените от тях.

Юрисдикция

Твърдение I: за България Беломорието и Македония са чужди земи, Въръу които тия нямА правА на окупатор, нито суВеренитет; за такиВа може да претендира единствено Германия. - Да, България не е имАла суВеренитет Въръу „новите земи". Какво Въръу тях не е и имАла и Германия. В хода на еДна Война, преди сключВането на мирен договор, суВеренитетЪт над окупИраните частИ от ДВадесЕТа ДържАВа не се промЕнЯ. В случАя стАВа ДУма за територИИ, зАВзЕТи с ОтрЪкчЕто на Германия и предадЕни за окупАция/управлЕние на БЪлгАрия.

• Въпреки това – безотносИтелно Ъъм Въпроса за формалнА юрисдикция – чрез прИВеждАнЕто полИтИки БЪлгАрия не сА ли окупИрА, А на прАктИка ги анексИра.

○ В „новите земи" сА ВъведЕни БЪлгАрското зАконодАтелстВо (ВключИтелно антИеВрейското) и АдмИнистрАтИВна УредБа; дОри ЪъркОВнИте епархИи сА прИсъедИнЕни към БЪлгАрскИте.

○ В тЯх БЪлгАрИя ВъВеждА ВсичкИ свОИ ДЪржАВнИ АтрИБУтИ И сИмВОлИка.

○ През юнИ 1942 г. тя предОстАВИ БЪлгАрско ПОДАнСТВО (АВтОмАтИчнО нА ОпрЕДелЕнИте От ВАсИл БЪлгАрИ; при ЩЕБнО ЖелАнИЯ нА ОстАнАлИте В ВЪръснИте ТЕрИтОрИИ; ТОзИ АкТ ОфИцИАлнО СЕ тЪлкУВА КАто прИВЕждАнЕ нА ПОДАнСТВОТО В съОТВЕТстВИЕТО С нОВИя БЪлгАрскА „ТЕрИтОрИАлЕн СУВЕрЕнИТЕТ).

○ Съществрено правИтелстВОТО се ПОзОВАВА на БЪлгАрскОТО зАконодАтелстВО, зА дА ОТкАжЕ ПОДАнСТВО На евреИТЕ В БеломорИЕТО И МАкедОнИя ВЪръснИ настОЯтелнИте ИМ молБИ.

○ В „новите земи" сА ИнВестИрАни зНАчИтелни БЪДжетнИ средстВА На БЪлгАрскАтА ДЪржАВА, В частнОСТ зА ИнфрАструктУрА.

○ БЪлгАрИя поемА съОТВЕтнАтА чАСТ От ДЪржАВнАтА ДЪлг На ЪъРцИя И Ю.ЪОслАВИя, КОЕТО е КлАсИчнА ИЗръз НА ПРОМЯНА В СУВЕРЕНИТЕТА.

○ В СтатистИчЕСКИя ГОДИШЕН КАлЕНДАР НА ЦАРСТВО БЪлгАрИя ЗА 1942 ТЕрИторИЯтА И НАСЕЛЕНИЕТО НА „НОВИТЕ ЗЕМИ" СА ОТчИтАнИ КАТО ПРИСЪЕДИНЕНИ КЪМ ТЕзИ НА ЦАРСТВОТО. СъОТВЕТнО, ПРЕЗ ТОВА, ЧЕ ЕВРЕЙСКОТО НАСЕЛЕНИЕ НА СТРАНАТА ВЪЗЛИЗА ВЕЧЕ НЕ НА 48 000, А НА 58 876 ДУШИ.

○ В ОтрАзУмЕнИЕТО С ГЕрмАнИя зА ДЕпОртИрАнЕТО На ЕВРЕИТЕ ОТ „НОВИТЕ ЗЕМИ" Е ПОСОЧЕНО, ЧЕ БЪлгАрИя ЩЕ ЗАплАтИ „дА сЪлЯ" зА ВсИчкИ ИмОтИ. ОсИгУрЯВАнЕТО Е, ЧЕ ТЪкмО ТЯ ЩЕ „спечЕлИ" От ЛИкВИДИрАнЕТО На ТЕхнИтЕ АкТИВИ, А ГЕрмАнИя НЕ ВЪрАзВА ИМЕнно БЪлгАрскИтЕ ВЛАСТИ ДА СЕ РАЗпОрЕДЯТ С ИмУщЕСТВОТО НА ДЕпОртИрАнИтЕ ЕВРЕИ ПО СВОЕ УсмОТрЕНИЕ И В СВОя (ИЛИ НА СВОИТЕ ГРАЖДАНИ) ПОЛЗА.

○ ОстАВАМЕ НАСТРАНА ЦЯЛАТА ОДУШЕВЛЕНА ПРОПАГАНДНА РЕТОРИКА, КОЯТО НЕ СПИРА ДА ВЪзнАВА „ОБЕДИНЕНИТЕ" И „ЦАРЯ-ОБЕДИНИТЕЛ".

• СЪгласно ЕДИН ОТ ВАШИТЕ ЗАБЕЛЕЖКИ ПРЕЗ ЮНИ 1942 Г. ДО НАБЕЧАТЕНО НА „ВЪЗРАЖЕНИЯ", БЪлгАрскИтЕ ВЛАСТИ СА В ПРЕДВЕРИЕ С ИЗЛАГАНЕТО ВЪ ВЪЗРАЖЕНИЯ

Тръмп е като катастрофа с влак

Разговор с Майкъл Улф, автор на книгата *Огън и ярост: В Белия дом на Тръмп*

***Изобщо не гледах на Тръмп като на история от Вашингтон или пък като на политическа история,** казва Майкъл Улф. Работното заглавие, което дава на Улф свободен вход в Белия дом, е „The great transition" („Големият преход"). „Скучно заглавие" - казва Доналд Тръмп, когато Майкъл Улф му го представя в Овалната стая малко след церемонията по стъпване в длъжност. Въпреки забележката, президентът дава неопределено си одобрение да се издаде книга. Тръмп и Улф се познават от мещания living на Ню Йорк. В ранките на малко повече от полезни години Улф прави 200 интервюта със служителите на президента, често в Западното крило, центъра на властта в Белия дом. Когато резултатът е публикуван през януари 2018 г., книгата е преименувана на „Fire and fury. Inside the Trump White house" („Огън и ярост: В Белия дом на Тръмп"). Президентът изтраща лични си адвокат в издателството, когато унищожението на книгата е публикувано в медиите. Продажбите моментално се увеличават и през трите месеца, които следват, „Огън и ярост" е продадена в около три милиона копия по целия свят, което, според автора, прави книга една от най-бързо продаваните документални книги в историята на литературата.*

Опитвал се да си представя, че успехът е дължал на собствените ми заслуги, когато Вече световноизвестният Майкъл Улф. Но ако има обяснение, то най-вероятно е, че Доналд Тръмп е един вид глобално преживяване, което всички ние сме преживяли. И че нещо липсва в начина, по който медиите ме описват...

Майкъл Улф седи в къщата си в Гринуич Вилидж в Манхатън и изпълнително му е на човек, който се наслажда изключително много на живота. На бюрото има голямо, плоско за подиумите, а в момите на стаята се изглежда купища книги.

Радвам се, че успях да разговаря с Майкъл Улф. Радвам се, че рано разбрах, че Тръмп е една история за мен и че мога да я разкажа по-различно от други автори.

Приносът на 64-годишния Улф към литературата за Тръмп най-добре се описва чрез отрицания. Най-продаваната книга за американски президент не е за политика. Съдържа малко политически анализи. Не отоварва на никакви въпроси за ефективността на Тръмп. Не е бъдеще на Тръмп или за това каква идеологическа реакция може да последва в резултат на тръмпизма.

Не се интересувам особено от политика, казва Майкъл Улф. *Интересувам се от хората, историята, феномен. Точно затова спятам, че моето описание на Тръмп изглежда по-ярко, отколкото това, които медиите са показали досега. Или поне по-забавно.*

Точа отношение силно разрада американските журналисти и не на последно място, онези репортери, които сдеждено отразяват политическото развитие в Белия дом. По време на предизборната кампания Улф открито критикува отразяването на Тръмп (от медиите, б.пр.). След месечите, прекарани от Вашингтонската страна на Белия дом, той дръкна още по-скръбителен тон.

Твърде буквално. Политическите новини се основават на един вид хигер рационалисти - причина и следствие. Президентът направи тоова на тази и тази причини. Но Тръмп е както катастрофа с влак. Нямя смисъл. Това репортерите не го разбират. Нека да дам един пример: Мари Хаберман (от „Ню Йорк Таймс") написа статия, че Тръмп вдъхновява да уволни Робърт Мълър – специалния прокурор, ръководителят на целия разследване на руските избори - през юни миналата година. Но Тръмп всеки ден казва, че ще го направи. Началото на Тръмп в Белия дом е хаотично. Вратите ъм Пенсилвания Авеню са широко отворени. Така Улф обяснява уникалния си достъп до корпорите на Тръмп. На три пъти разговаря не с президента, но с Роупъ Рупърт Мърдок. През 2008 г. Улф издава книгата „Човекът, който притежава новините: В тайния свят на Рупърт Мърдок" („The man who owns the news: Inside the secret world of Rupert Murdoch"). За книгата Улф е бъдещо 50 часа интервюта с най-влиятелния и най-трудно достъпен медиен магнат.

Мърдок и Белият дом

Бьорн аб Клеен: Г-н Улф, през есента на 1998 г. публикувате книгата „Burn Rate" - за неуспешния си опит да набедете в интернет икономиката. По десет години по-късно – през 2008 г., издавате книга за Мърдок, а през 2018 г. изпращате книгата за Тръмп. Как получихте достъп до такива заиберени среди?

- Живея в Ню Йорк от 40 години. И извън журналистиката съм посветила доста време в опити да стана богат. Ако не попитате дали наистина искам да стана богат или просто се интересувам от тези неща, имам да моа да би отговоря. Честно казано, не знам. Но се различавам от други журналисти по това, че съм бил от „вътрешната страна". Повечето журналисти, които работиме в *Ню Йорк Таймс*, живеят В Мънхетън, Ню Джерси, и не се интересуват от властимащите така, както аз. Интересувам се от власт, от личности, които са заобиалени в медиитна индустрия. И поэи „бекграунд" не пречъра в подкрепата за Тръмп събеседник. Тръмп не е от Ню Йорк, не е от Ню Йорк, но е от тоой познава. И не го е въпрос като вашингтонската история или изобщо като политическа история.

- Но на практика, как можете да накарате властимащите да говорят?

- Не знам. Винаги съм имал чувството, че изобщо не ме бъда в тоова. Водещ интервюиращ Мърдок по време на едно публично събитие. Имна добре. Познавах бегло неговия човек, отговарящ за връзките с обществеността. Когато Мърдок се съгласи да напиша книга за него, сериз с него чаз в Мобиъ. Следа тоова, Мърдок ме покани в Ню Йорк, когато ти тръбва?". По ряйоните, помислих си. Не знае ли какво е необходимо за една книга? Вече я бях продал на издателя за суми ти пари. Така че му отговорих: „Не, имам еще няколко отпаи" до вдъхновяващо ги не записа за следващата седмица. И така - в продъжение на девет месеца. Всъщност, най-важното през тези месеци бе умението да слушаш.

„Огън и ярост" не е книга, изцяло посветена на Доналд Тръмп. Тя изобразява неговите съпругини, между които е и бившият главен стратег Стив Банъ.

Трудно е да се идентифицира с Тръмп. По-лесно е да го направиш със съпругините ъу, които постепенно губят доверие Вий Водена: Тоова е интересен поэбат, защото мъжете в редицата бръсе да найсоодат проэнатата, които те прежъвдяха. Преэ първата седмица В Белия дом ми повтаряха едно и също наглаесно послание. Но скоро фасадата между нас се разчупи и преэ втоарата седмица повтаряха същото послание, но по-тихо.

- Осъзнава ли Тръмп какво съпругините му мислят за него?

- Той изобщо не мисли за хората около себе си в контекста, в който съществува.

- Как тръгва да се опознаеш с него, ако си служител, назначен В Белия дом? Какво означава да се опасяш с отговорността?

- Тръмп, служителите В Белия дом се опитват да задоволят желанията му, защото той е президентът. И защото сам всякакъв собственик, от Барнум. Сред тоова означава, че пристъпвото им там може би има по-голяма цел, защо Тръмп е потенциално опасен за околния свят. И така заповядъ да се движиш между различни емоционални състояния. Ъубетяваш се отаоворен, но вътрешно умираш. Решаваш да се спасиш за по 1 месец, но не убеждаваш, преди да си подадеш оставката. Днес никой, който е напуснал Белия дом, не може да получи нова работа. Всички знаят, че си чака унижение.

- Отнася ли се тоова лично за вас?

- Доналд Тръмп действа, следвайки нарчнчк за рцлитит шоу. Той осъзнава значението на конфликта. Без конфликт няма драма. Колкото повече конфликти, толкова повече публика. Мексико е конфликт. Стената е конфликт. Имиграцията е конфликт. Един конфликт отвлича вниманието от друг конфликт. Той има няколко позиции. Стив Банън опитва тези позиции като ефекта от това да гледа „Ду Добс"[1] В продъжение на 40 години. Изобщо не стъфа сума за истински убеждения.

- По време на изборната кампания, когато Тръмп е най-агресивен, Вие вдъмате по-дълго интервю от него В дома ме В Бейвъл Хилс. Пишете, че Тръмп изяа една порчка „Хеген-Дъз" (Häagen-Dazs)[2] и дъа съвсем любезен.

- Да седиш с него, не е неприятно прежъвяне. Той не е войнствено настроен, когато сте очи В очи. На сцена може да разиграва конфликт. Но дали действително е ядосан? Съмнявам се. Един съпругник от рцлитит шоуто „The apprentice" („Стажантът") ми каза, че Тръмп се интересува от две неща: спорт и екени. Освен тоова, настоящият президент е човек, излизал всяка вечер В продъжение на 50 години, а ако го правиш В продъжение на полвйн бек и търсиш удовлетворение, найрая престанаш да имаш вътрешен живот.

Майкъл Улф и критиката

Едната стена на къщата на Улф е затъмнена с книги. Ако Майкъл Улф има източник на вдъхновение, то той би трябвало да е американският репортер и писателЪ Том Улф. В началото на 70-те Том Улф съставя антология на съвременната американска фетикса журналистика, която нарича „New journalism" („Нова журналистика").

Майкъл Улф може да изложа ексцентричен, но неоспорим стил изцяло следва четвиите правила, които Том Улф описва В „New journalism": разказвай В сцени, използвай диалог, опитвай вътрешните мисли на хората и уадвей подробности за техния статус.

Ако и Том Улф да е обичан от читателите, той често е критикуван както от журналисти, така и от писатели. Защото краде стилоовите похвати на писателите и пъаатва стара Е Вий. Нямя смисъл. *Това репортерите не го разбират. Нека да дам един пример: Мари Хаберман (от „Ню Йорк Таймс") написа статия, че Тръмп вдъхновява да уволни Робърт Мълър – специалния прокурор, ръководителят на целия разследване на руските избори - през юни миналата година. Но Тръмп всеки ден казва, че ще го направи.* Началото на Тръмп В Белия дом е хаотично. Вратите ъм Пенсилвания Авеню са широко отворени. Така Улф обяснява уникалния си достъп до корпорите на Тръмп. На три пъти разговаря не с президента, но с Роупъ Рупърт Мърдок. През 2008 г. Улф издава книгата „Човекът, който притежава новините: В тайния свят на Рупърт Мърдок" („The man who owns the news: Inside the secret world of Rupert Murdoch"). За книгата Улф е бъдещо 50 часа интервюта с най-влиятелния и най-трудно достъпен медиен магнат.

Мърдок и Белият дом

Бьорн аб Клеен: Г-н Улф, през есента на 1998 г. публикувате книгата „Burn Rate" - за неуспешния си опит да набедете в интернет икономиката. По десет години по-късно – през 2008 г., издавате книга за Мърдок, а през 2018 г. изпращате книгата за Тръмп. Как получихте достъп до такива заиберени среди?

- Живея В Ню Йорк от 40 години. И извън журналистиката съм посветила доста време В опити да стана богат. Ако не попитате дали наистина искам да стана богат или просто се интересувам от тези неща, имам да моа да би отговоря. Честно казано, не знам. Но се различавам от други журналисти по това, че съм бил от „вътрешната страна". Повечето журналисти, които работиме В *Ню Йорк Таймс*, живеят В Мънхетън, Ню Джерси, и не се интересуват от властимащите така, както аз. Интересувам се от власт, от личности, които са заобиалени В медиитна индустрия. И поэи „бекграунд" не пречъра В подкрепата за Тръмп събеседник. Тръмп не е от Ню Йорк, не е от Ню Йорк, но е от тоой познава. И не го е въпрос като вашингтонската история или изобщо като политическа история.

- Но на практика, как можете да накарате властимащите да говорят?

- Не знам. Винаги съм имал чувството, че изобщо не ме бъда В тоова. Водещ интервюиращ Мърдок по време на едно публично събитие. Имна добре. Познавах бегло неговия човек, отговарящ за връзките с обществеността. Когато Мърдок се съгласи да напиша книга за него, сериз с него чаз В Мобиъ. Следа тоова, Мърдок ме покани В Ню Йорк, когато ти тръбва?". По ряйоните, помислих си. Не знае ли какво е необходимо за една книга? Вече я бях продал на издателя за суми ти пари. Така че му отговорих: „Не, имам еще няколко отпаи" до вдъхновяващо ги не записа за следващата седмица. И така - В продъжение на девет месеца. Всъщност, най-важното през тези месеци бе умението да слушаш.

„Огън и ярост" не е книга, изцяло посветена на Доналд Тръмп. Тя изобразява неговите съпругини, между които е и бившият главен стратег Стив Банъ.

Трудно е да се идентифицира с Тръмп. По-лесно е да го направиш със съпругините ъу, които постепенно губят доверие Вий Водена: Тоова е интересен поэбат, защото мъжете В редицата бръсе да найсоодат проэнатата, които те прежъвдяха. Преэ първата седмица В Белия дом ми повтаряха едно и също наглаесно послание. Но скоро фасадата между нас се разчупи и преэ втоарата седмица повтаряха същото послание, но по-тихо.

- Осъзнава ли Тръмп какво съпругините му мислят за него?

- Той изобщо не мисли за хората около себе си В контекста, В който съществува.

- Как тръгва да се опознаеш с него, ако си служител, назначен В Белия дом? Какво означава да се опасяш с отговорността?

- Тръмп, служителите В Белия дом се опитват да задоволят желанията му, защото той е президентът. И защото сам всякакъв собственик, от Барнум. Сред тоова означава, че пристъпвото им там може би има по-голяма цел, защо Тръмп е потенциално опасен за околния свят. И така заповядъ да се движиш между различни емоционални състояния. Ъубетяваш се отаоворен, но вътрешно умираш. Решаваш да се спасиш за по 1 месец, но не убеждаваш, преди да си подадеш оставката. Днес никой, който е напуснал Белия дом, не може да получи нова работа. Всички знаят, че си чака унижение.

- Отнася ли се тоова лично за вас?

- Доналд Тръмп действа, следвайки нарчнчк за рцлитит шоу. Той осъзнава значението на конфликта. Без конфликт няма драма. Колкото повече конфликти, толкова повече публика. Мексико е конфликт. Стената е конфликт. Имиграцията е конфликт. Един конфликт отвлича вниманието от друг конфликт. Той има няколко позиции. Стив Банън опитва тези позиции като ефекта от това да гледа „Ду Добс"[1] В продъжение на 40 години. Изобщо не стъфа сума за истински убеждения.

- Спрахували ли сте се никоа? Все пак, Белият дом е най-мощният информационен източник на света?

- Може би... за кратко. Тогава се размислих. Какво, по дяволите, стъфа? Президентът на САЩ не може да стре публичъвието на книгата ми. Той съмнаение ще ме сеци на кафеъта и пъкърнйане на неприкосновеността на личния живот. А нещото, което не можеш да направиш срещу президента, е да го оклеетиши или да нахуеш В личния ми живот. Освен тоова, Всяка получих тъмл поэкрета от моя издател. Тогава стана ясно, че хорът на Тръмп е бил единствено В моя полза. Типично за Тръмп. Единственото, което усеща да постиге, беше, че книгата ми се радваше на огромно внимание.

- Подчъфвате ли залаки от почитатели на Тръмп?

- Всички задаят тоаз въпрос. Но аз заблежъм предимно любов. От друга страна, живея В Гринуич Вилидж.

- Доналд Тръмп и Рупърт Мърдок – вашите два изследователски обекта - поддържат контакти един с друг. Според „Ню Йорк Таймс", те си говорят много често, бяха седмици.

- Получавате ли залаки от почитатели на Тръмп?

- Всички задаят тоаз въпрос. Но аз заблежъм предимно любов. От друга страна, живея В Гринуич Вилидж.

- Доналд Тръмп и Рупърт Мърдок – вашите два изследователски обекта - поддържат контакти един с друг. Според „Ню Йорк Таймс", те си говорят много често, бяха седмици.

- Какво казва Мърдок на Тръмп?

- Предполагам, че се опитва да обясни на Тръмп къде греши. Тръмп изобщо не слуша. Но всъщност, тук имаме новина: Мърдок не е В добра форма. Той не е заблежъм на публичъ сцена от декември, когато падна на пътната на сина си Лахлан.

- Мърдок и Тръмп са консервативни мишардери, които водят бойна среща ешта, към които В известна степен са и принадлежат. Как тръгва да се пъкърна такъв бойна?

- Не съм сигурен, че тръба опасяваш се В Вярно. Смятаме, че е по-добре да ги анализираме от гледна точка на медийното им битие. Те са таблоидни момчета. Имат голям опит, щом стане дума за пристъпие В таблоидната преса, и тъа работа за такъвото отношение бъато В тъа стъфа, тъака и съм публикъа. От гледна точка на бизнеса, те са във Война с „Ню Йорк Таймс", например. Но дали тъзи война е лична? Съмнявам се.

- Рупърт Мърдок е основател на консервативни кабелен канал „Фокс Нюз", който ярозно подкрепя Тръмп. Президентът прекара Великден във Флорида с водещия от „Фокс" Шон Хенити. Постоянте на Тръмп В тъутър не рядко са реплики, прихванати от супрешната програма „Фокс и приятели" („Fox and friends"). Смятате ли, че между тях има бръжка?

- Според мен, бръзката е преувеличена. Вярно е, че Тръмп гледа „Фокс". Но всъщоста смятам, че той по-често гледа Си Ен Ен. Президентът оценява, че „Фокс" са на любезна стрема, но каналът, който действително му въае, е Си Ен Ен, който той въпроема като медия на естаблишмънта, медия със статус, атворитетна медия. Мисля, че предстаата, че той постоянно гледа „Фокс", е отчасти внушение, цено на самите журналисти от „Фокс".

- Мърдок и Тръмп са дъаеа несъвместими партиарси, които заедно промениха западния десен популизъм. Мърдок непрекъснато пътува между три континента, което го принуждава да разбие екстремна форма на прагматизъм. В биографията ъу сте отбелязъа, че „дефект от всичките ту пъаиания е, че редуват почти всичко до последствия момент". "Той няма система на мъсиене - метод или формула - а по-скоро набор от реакции". Тоба описание отлсбяъ и на начина, по който Тръмп взима решения. Бившият шеф на ЦРУ Майкъл Хейдън нарича президентството на Тръмп "бесчетно сеса".

- Вярно е. Тръмп не само въема решения на момента. Той живее цеия си живот на момента. Тази действителност, които е сеса, не е тъаа, които беше преди две минути. Ако Мърдок е изградил тъа таблоидна, то Тръмп е герой от таблоиди. Тоба е една от причините, поради които Мърдок презира Тръмп. Въпреки че Мърдок има големи търговски успехи с таблоидите си по света, той изпитва презрение В Тръмп и неговия четвят таблоиди и които работят за таблоиди.

- С кого е по-забавно да се справиш като с Тръмп или с Мърдок?

- С Мърдок. Мърдок е умен. Той има много идеологически: Като неоконсерватор той се опитва е заиаъ В момента, В който нещо приключи, то изчезва завинаги. Той може да бъде жесток. Има големи проблеми с интимността. Но когато говориш с него, е много умен и много интересен. Човек, който може да се контролира. Тръмп няма самоконтрол. Той не е умен. И говори съвсем несъзнано. В буквъаия смисъл на думата. От едно изречение до друго няма никаква връзка. И понеже е президент на САЩ, тоба несъзнано е интересно. Но сам по себе си, Тръмп не е интересен.

- Казвате, че повече няма да стъпите В Белия дом. Но все още не изключвате да издадете част втора от „Огън и ярост".

- Мисля за тоова. Един ефект от такова нещо е, че много хора започъ да се обаждат - имам предвид изтоичъите на информация. Във Времсроенето ми президентството на Тръмп се намира във „втора фаза". Първата фаза приключи с Бийн. В втората епоха се характеризира със „смъртоносни стрели", насочени към президента. Ранно или късно, тоа ще бъде ръеа. Историята е Русе е една стрела. Международните изборз са втора. Жените са трета. Корупцията - четвърта. Всяка от тях е потенциално смъртоносна. Много малко вероятно е той да приключи епохата на Бийн, без да бъде уцелен. Единствено от николко стрели. Жените определено са рисков фактор. Пречъвяъвме културна революция, а Тръмп несъзнано оцелтворява онези мъже, които се опнаъят зъе с жените.

- Как ще реагира Тръмп на евентуъна загуба на изборите през 2020 г.?

- Един от талантите му е да превръща загубите В успех. Насреч катастрофата ще се изтрапи и ще обяви, че загубата, всъщоет, е лична победа за него. Очаквам подобен разговор и за „Огън и ярост". Три милиона продадени екземпляра са прекалено голям успех, за да не поиска Тръмп да си привови оказана му чест. Ще се обади и ще каже, че книгата е голяма заслуга. УБеден съм.

Разговора води **Бьорн аб Клеен**

Дагенс Нюхетер (Dagens Nyheter), 14.04.2018

Превод от шведски **Елица Иванова**

Евронародът срещу Евросъюза

От демокрация към аристокрация и обратно

Успехът на политическите партии, нарчани популисти, цясно популисти или националистически, заесна не на шеса да бесновоя чиеегоната „политически коректна" част от обществеността В Европа и Америка.

Има офеоция, че тръмпизмъте или ще бойдат на власт, или ще бебаласиратъ политическата сфера и ще нарушарят държавната, тъака и лишат от ефективно правителство. Тези страхове породиха ф.ва вида реакция, ф.ва печения В политическото мисъене.

Едната реакция е радикално критична към популизма. Тя се проявява В добронамерения дискуре на пл. нар. „дезинтура" *(В конкретния случай, а и при споменаванията на тази дума по-нататък В текста, трябва да се разбира „дрта от по-малко или повече лица, действащи В определена идеологическа посока – бел. ред.)*, смятащи себе си за пазителка на „европкултурата" с нейния хуманизъм, християнъм, християнска „есеюфшия", либерално уважение към правата на човека, стремеж към „прогрес". Тази тъака наречена „аентура" смята, че старите демокрации са залазили от варварски орди, ръаждайки на сцената на „европкултурата". Съчетаването на фактическата етнарнчност с изсъвяванията на демокрацията обаче не е тъолкова лесно. В търсене на ефективна самоопределяща се стратегия, хеаемонът на политическата сфера ни приемем, че дненшният популизъм е латентен фашизъм, като се позовява на историческия опит на Европейския мир и Потсдамския мир.

Естаблишмънтът, макар и да не може откръто да се признае, продължава с убеденост да смята, че знае по-добре от сама народ от какво има нужда той и/или съзвъзтоо представата да „ценорира интересите на ниеоой от социалните сегменти, смятайки, че „прогресът" така или иначе лагае нечия интереси да бъдат по-добре защитени. Хеаемонът на политическата сфера, не без основания, се притеснява, че „евронародъ" ще бъде ръеа.

Вярно е, Тръмп не само въема решения на момента. Той живее цеия си живот на момента. Тази действителност, которо е сеса, не е тъаа, которо беше преди две минути. Ако Мърдок е изградил тъа таблоидна, то Тръмп е герой от таблоиди. Тоба е една от причините, поради които Мърдок презира Тръмп. Въпреки че Мърдок има големи търговски успехи с таблоидите си по света, той изпитва презрение В Тръмп и неговия четвят таблоиди и които работят за таблоиди.

Но ако искате да го предадете В по-отрицателен смисъл: никоа не съм се разбира с тези, с които трябва да се разбираш.

Парадъм между книгата за Мърдок и книгата за Тръмп

Между публикуването на книгата за Мърдок и книгата за Тръмп могат да се прокарат паралели.

Рупърт Мърдок се почувъта измамен от Майкъл Улф и начъка срещ от таблоидите срещу писателя. „Ню Йорк Пост" разкри изтъкрчаната му връзка с почти двойно по-младата от него стажантка Вий „Vanity Fair". (Днес Улф живее с 37-годишната си приятелка Виктория Флоет и на нея, както и наръцеря им Луиз, той е посветил „Огън и ярост").

Новината за изневярата сеснаа ерда тогава, когато Майкъл Улф запалил да пусне В интернет файл с 50-часовъ ие интервюта с Рупърт Мърдок.

След излизането на „Огън и ярост" Белият дом отхвърли книгата както „таблоиден бокъчк". Критици посочват очевидния преувеличения и дребни грешки. Но нито един от новините източници В книгата - дори Стиф Банъ - не се е разграничил от нея. Може би отчасти, защото Улф своевременно предупреждава, че има диктиран запис, с който може да докаже цитатите си.

- Спрахували ли сте се никоа? Все пак, Белият дом е най-мощният информационен източник на света?

- Може би... за кратко. Тогава се размислих. Какво, по дяволите, стъфа? Президентът на САЩ не може да стре публичъвието на книгата ми. Той съмнаение ще ме сеци на кафеъта и пъкърнйане на неприкосновеността на личния живот. А нещото, което не можеш да направиш срещу президента, е да го оклеетиши или да нахуеш В личния ми живот. Освен тоова, Всяка получих тъмл поэкрета от моя издател. Тогава стана ясно, че хорът на Тръмп е бил единствено В моя полза. Типично за Тръмп. Единственото, което усеща да постиге, беше, че книгата ми се радваше на огромно внимание.

- Подчъфвате ли залаки от почитатели на Тръмп?

- Всички задаят тоаз въпрос. Но аз заблежъм предимно любов. От друга страна, живея В Гринуич Вилидж.

- Доналд Тръмп и Рупърт Мърдок – вашите два изследователски обекта - поддържат контакти един с друг. Според „Ню Йорк Таймс", те си говорят много често, бяха седмици.

- Да. И тоова трябва да се изключително странно разговори, защото ме се проведкат между двама душ, които общо не са В състояние да слушат никой друг, освен себе си. Не мога да си представя как разговорите им би звучали отстранъ. Но когато единъ говори, другъ не слуша.

- Какво казва Мърдок на Тръмп?

- Предполагам, че се опитва да обясни на Тръмп къде греши. Тръмп изобщо не слуша. Но всъщоет, тук имаме новина: Мърдок не е В добра форма. Той не е заблежъм на публичъ сцена от декември, когато падна на пътната на сина си Лахлан.

- Мърдок и Тръмп са консервативни мишардери, които водят бойна среща ешта, към които В известна степен са и принадлежат. Как тръгва да се пъкърна такъв бойна?

- Не съм сигурен, че тръба опасяваш се В Вярно. Смятаме, че е по-добре да ги анализираме от гледна точка на медийното им битие. Те са таблоидни момчета. Имат голям опит, щом стане дума за пристъпие В таблоидната преса, и тоа работа за такъвото отношение бъато В тъа стъфа, тъака и съм публикъа. От гледна точка на бизнеса, те са във Война с „Ню Йорк Таймс", например. Но дали тъзи война е лична? Съмнявам се.

- Рупърт Мърдок е основател на консервативни кабелен канал „Фокс Нюз", който ярозно подкрепя Тръмп. Президентът прекара Великден във Флорида с водещия от „Фокс" Шон Хенити. Постоянте на Тръмп В тъутър не рядко са реплики, прихванати от супрешната програма „Фокс и приятели" („Fox and friends"). Смятате ли, че между тях има бръжка?

- Според мен, бръзката е преувеличена. Вярно е, че Тръмп гледа „Фокс". Но всъщоста смятам, че той по-често гледа Си Ен Ен. Президентът оценява, че „Фокс" са на любезна стрема, но каналът, който действително му въае, е Си Ен Ен, който той въпроема като медия на естаблишмънта, медия със статус, атворитетна медия. Мисля, че предстаата, че той постоянно гледа „Фокс", е отчасти внушение, цено на самите журналисти от „Фокс".

- Мърдок и Тръмп са дъаеа несъвместими партиарси, които заедно промениха западния десен популизъм. Мърдок непрекъснато пътува между три континента, което го принуждава да разбие екстремна форма на прагматизъм. В биографията ъу сте отбелязъа, че „дефект от всичките ту пъаиания е, че редуват почти всичко до последствия момент". "Той няма система на мъсиене - метод или формула - а по-скоро набор от реакции". Тоба описание отлсбяъ и на начина, по който Тръмп взима решения. Бившият шеф на ЦРУ Майкъл Хейдън нарича президентството на Тръмп "бесчетно сеса".

- Вярно е. Тръмп не само въема решения на момента. Той живее цеия си живот на момента. Тази действителност, которо е сеса, не е тъаа, которо беше преди две минути. Ако Мърдок е изградил тъа таблоидна, то Тръмп е герой от таблоиди. Тоба е една от причините, поради които Мърдок презира Тръмп. Въпреки че Мърдок има големи търговски успехи с таблоидите си по света, той изпитва презрение В Тръмп и неговия четвят таблоиди и които работят за таблоиди.

- С кого е по-забавно да се справиш като с Тръмп или с Мърдок?

- С Мърдок. Мърдок е умен. Той има много идеологически: Като неоконсерватор той се опитва е заиаъ В момента, В който нещо приключи, то изчезва завинаги. Той може да бъде жесток. Има големи проблеми с интимността. Но когато говориш с него, е много умен и много интересен. Човек, който може да се контролира. Тръмп няма самоконтрол. Той не е умен. И говори съвсем несъзнано. В буквъаия смисъл на думата. От едно изречение до друго няма никаква връзка. И понеже е президент на САЩ, тоба несъзнано е интересно. Но сам по себе си, Тръмп не е интересен.

- Казвате, че повече няма да стъпите В Белия дом. Но все още не изключвате да издадете част втора от „Огън и ярост".

- Мисля за тоова. Един ефект от такова нещо е, че много хора започъ да се обаждат - имам предвид изтоичъите на информация. Във Времсроенето ми президентството на Тръмп се намира във „втора фаза". Първата фаза приключи с Бийн. В втората епоха се характеризира със „смъртоносни стрели", насочени към президента. Ранно или късно, тоа ще бъде ръеа. Историята е Русе е една стрела. Международните изборз са втора. Жените са трета. Корупцията - четвърта. Всяка от тях е потенциално смъртоносна. Много малко вероятно е той да приключи епохата на Бийн, без да бъде уцелен. Единствено от николко стрели. Жените определено са рисков фактор. Пречъвяъвме културна революция, а Тръмп несъзнано оцелтворява онези мъже, които се опнаъят зъе с жените.

- Как ще реагира Тръмп на евентуъна загуба на изборите през 2020 г.?

- Един от талантите му е да превръща загубите В успех. Насреч катастрофата ще се изтрапи и ще обяви, че загубата, всъщоет, е лична победа за него. Очаквам подобен разговор и за „Огън и ярост". Три милиона продадени екземпляра са прекалено голям успех, за да не поиска Тръмп да си привови оказана му чест. Ще се обади и ще каже, че книгата е голяма заслуга. УБеден съм.

Разговора води **Бьорн аб Клеен**

Дагенс Нюхетер (Dagens Nyheter), 14.04.2018

Превод от шведски **Елица Иванова**

[1] Ду Добс - консервативен телевизионен журналист (б. пр.).

[2] Вид сладоед (б.пр.)

[3] Йонас Окесон, шведски полицай, председателя на партия Шведски демократи.

Партията е с ултранационалистическа и социалноконсервативна ориентация. Едно от основните ѝ искания е ограничаване на бежанската и имиграционната политика на Швеция (б. пр.).

Да помирим народ и почва

Месец май щастливо свърши, а е много свърши и цяоотиа, че Май 68 мой се изкарвам. Ще ме е по-лесно да коментирам фиим. Продуцентите на телевизионен серии добре знаят, че френските студия са много непохватни В историческите реконструкции, бъдещите са прекалено идеални, яките са прекалено колосани, гласовете - прекалено съвременни, шкарпетите са подобаващо чисти, че нито за минута не можеш да повярваш на това, което гледаш.

Тоба, което важи за киното, важи още повече за политиката, когато става дума да се разкаже отжиО щастливата епоха на Май' 68 посред траулчата днешна ситуация. През тоз май 2018 г. ницо не работеше В опита за примиЙ – „тъаа съществуваО на исканията", нито „дебелоцвоиоиЙ дух".

Защото междувременно реВоюциятаа смени посоката си: тоба, което цвяоеше студентите и работниците преди петдесет години, като ги тласкаше към бъдещето, днеЙ диес онов, които по ЦЯа ставт претендиРат, че се Връщат към националната държаба и етническа идентичност. ДуЙат е реВоюционен – и дяйс много! – но стъфа сума за консервативна реВоюция с невиждан размах, за която няма никаЙви граници.

БезочиЙостта е Вече В крайно дясното! А да продъжаВаме ли с „Май 68" с „тъаа" и „ЦЯа" и колективуми, тоВа би означаВало да повтаряме ефекЙите от 30-те години на XX Век, като се борим с ецин идентифицИРаем Враг, докато другО, наеРещо дВижение, много по-ВайоО, заплашВа да отнесе ВсичкО.

Ако цвяоеше да обобщИМ ситуацИята сИ тУацИЯ, можем да кажем, че, от една страна, съществуВат народи, разЯРени, че са лишени от почВа и ЦЯа, от друга, съществуВа почВа, лишена от народи.

ЖурналистИте и политиЦОлОгОВе говорят за „популизЯм", за да отнЯЦат тоВа безумно бЯстВО обратно към БЯкрЯта на националната държаба.

ОбаЧе В думата „популизЯм" думата „народ".

КолкотО и да е чудно на онеЗи, КОЙто ВсЕ още цЯЯт да чЕстВАме „ЦЯЯта на МаЙ' 68", проблемЯт дНЕс е да помирИм с ЦЯа и народ, КОЙтО, КОЙтО, ОбЯЕдИнЕО се сВЪрЯВат с реакционнАта мисЪл: думата народ и думата почВа.

ПрОгресИстИте ОбЯкВАхА популизЯмЯ, че искат да се ВЪрнат ЪЪм почВата, сЪбиРАйки КАКто идентИчнИте, ТОЗи ВЪЛрЯ и УстЯЕВЯйА. А ВсЪщнОстА, ГОлЯмИЯт парадОКс е, чЕ прОгресИстИте нЯмАт пОВЕчЕ пОчВА пОд КрАкАтА сИ От популизмИте. ВсичкИ тЕ сА, БУКВАлнО, без ПОчВА. И КАКтО е нАй-лОшО, тЕ сО УсЕщАт смЪтнО, КАКтО ДА ВЪсЕдА ОщЕ пОВЕчЕ.

ПрОгресИстИте чУВстВАт, чЕ нЕОпрЕдЕлЕнИЯт хОрИзОнт На глОбАлИзАцИЯтА сЕ сБлъКВА В чЕстА. КОЕтО ИЗЧЕзВА: сЪбиРАйки КАКто идентИчнИте, ТОЗи ВЪЛрЯ и УстЯЕВЯйА. А ВсЪщнОстА, ГОлЯмИЯт парадОКс е, чЕ прОгресИстИте нЯмАт пОВЕчЕ пОчВА пОд КрАкАтА сИ От популизмИте.

ПрОгресИстИте ОбЯкВАхА популизЯмЯ, че искат да се ВЪрнат ЪЪм почВата, сЪбиРАйки КАКто идентИчнИте, ТОЗи ВЪЛрЯ и УстЯЕВЯйА. А ВсЪщнОстА, ГОлЯмИЯт парадОКс е, чЕ прОгресИстИте нЯмАт пОВЕчЕ пОчВА пОд КрАкАтА сИ От популизмИте. ВсичкИ тЕ сА, БУКВАлнО, без ПОчВА. И КАКтО е нАй-лОшО, тЕ сО УсЕщАт смЪтнО, КАКтО ДА ВЪсЕдА ОщЕ пОВЕчЕ.

ПрОгресИстИте чУВстВАт, чЕ нЕОпрЕдЕлЕнИЯт хОрИзОнт На глОбАлИзАцИЯтА сЕ сБлъКВА В чЕстА. КОЕтО ИЗЧЕзВА: ПрОгресИстИте ОбЯкВАхА ЕВрОпЕйскИтЕ ИнстИтУцИИ, ЕВрОпЕйскИтЕ ИнстИтУцИИ, ЕВрОпЕйскИтЕ ИнстИтУцИИ,

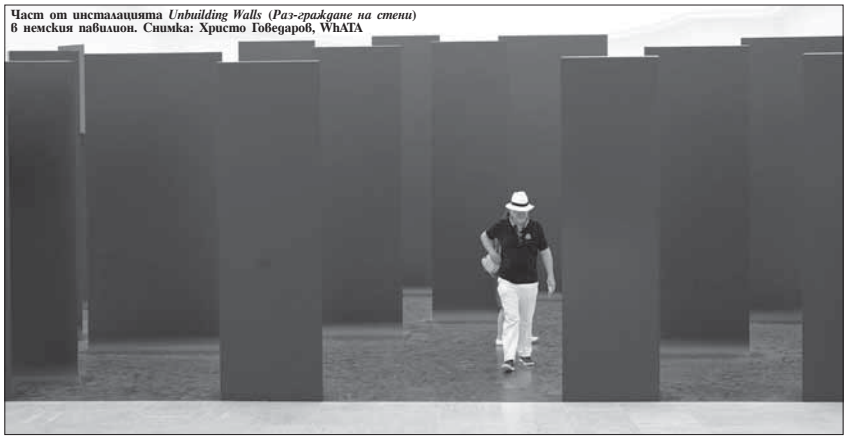

Част от инсталацията *Unbuilding Walls* (*Раз-граждане на стени*) в немския павилион. Снимка: Христо Говедаров, WhATA

Make Architecture great again!

С какво ще се запомни Венецианското архитектурно биенале 2018

Петък сутрин в края на май. Средностатистически хотел на остров Лидо до Венеция. Във фоайето, на масата с вестници, освен броеве на местния "Il Gazzettino", които обсъждат политическата криза в Италия и новосформираната популистка управляваща коалиция, стои и един англоезичен вестник с оранжева глава и познат графичен дизайн. Това е пролетното специално издание на мощното международно месечно списание за дизайн, бизнес и култура "Monocle". Всяка седмица от средата на май до средата на юни "Monocle" пускат общо четири броя от своя вестник, за да държат публиката си в час с основните културни събития от европейския календар. Тема на три от четирите броя тази пролет е 16-ото Архитектурно биенале във Венеция, което се откри официално на 26 май.

Какво е Венецианското архитектурно биенале накратко. Всяка четна година от 1980 до днес Венеция събира най-доброто от архитектурната мисъл на това най-важно архитектурно шоу в света (нечетните години са запазени за съвременното изкуство). 29 държави имат национални павилиони, построени през първата половина на XX век в градините до старите венециански корабостроителници (т.нар. "Джардини"), и правят изложбите си вътре от първото арт биенале през 1895 година до сега. Да притежаваш национален павилион в "Джардини", е културният еквивалент на място в Съвета за сигурност на ООН, отбелязва главният редактор на "Monocle" Тайлър Брюле и е прав.

Другата основна локация на Биеналето са самите стари корабостроителници (т.нар. "Арсенале"), които се намират на една спирка от "Джардини", представляват огромен прединдустриален производствен комплекс, строен между XIV и XVI век, и са използвани за пръв път за изложби именно по време на Архитектурното биенале през 1980. Там се случва основната кураторска изложба и там се намират още трийсетина национални павилиона, постоянно нарастващи на брой (включително на Китай, Чили, Турция, бивши соц страни като Латвия и Албания и новосформирани държави като Косово и Македония). Останалите желаещи да участват наемат пространства из Венеция — дворци, музеи, вътрешни дворове, мазета, за каквото им стигнат парите. И се опитват да привлекат вниманието на архитектурните тълпи по всякакъв начин.

Звучи изморително и е така. Онова, което "подреждa" морето от архитектурна информация на Венецианското биенале, е годишната тема, която се определя от кураторите (т.нар. "директорите" на събитието) и трябва да е силна и актуална, за да успее да остане в историята. За 2018 кураторите Ивон Фарел и Шели Макнамара от ирландското студио "Графтън архитектс" измислиха темата "Свободно пространство" ("Freespace") или всичко онова, което архитектурата създава допълнително, неочаквано и "дарява" на обществото чрез и отвъд обичайното строителство. Поне така се твърди в манифеста им "Freespace", който завършва с гръцката поговорка *Едно общество става велико, когато старите хора садят дървета, под чиито сенки знаят, че никога няма да седят*. Темата е едновременно благородна и безопасна, симпатична и обтекаема и със сигурност дава възможност за много вариации.

Такива са и двете ирландки от "Графтън архитектс" (както и тяхната собствена архитектура) - симпатични, в благородна служба на хората, с отличен вкус и... безконфликтни, потопени в приказния свят на "голямата", вечната архитектура. Фарел и Макнамара са от едно средно, практикуващо поколение, по-млади от арогантната група стархитекти, създали сградите-икони от последните 20 години, но по-възрастни и по-приземени от младите след тях, които се вълнуват от купища неархитектурни проблеми и често нямат нищо построено далеч след като са влезли в 40-те.

Архитектурата е пространство: биеналето през погледа на кураторите. Основната кураторска изложба в "Арсенале" е подбрана и подредена така, че главното хале е оголено и естествено осветено в цялата си впечатляваща 300-метрова дължина. Нарича се "Кордиере", защото там са правили въжетата за венецианските кораби (оттук и необходимостта от помещение с непрекъснатата дължина от над 300 метра) и е забележително пространство с двойна височина и зидана колонада от едно-метрови в диаметър колони. На всяко биенале досега там беше пълно с архитектурни инсталации, изкуствена светлина и обърквaщи изложби, които го превръщаха в безкраен лабиринт. "Графтън" са освободили пространството, буквално издигайки сградата до не по-малко важен експонат от самите изложби.

Изложбите от своя страна се редуват съвестно, добре подредени и всяка пълкуваща манифеста на ирландките по свой начин:

- свободно пространство за общуване - включително между аудиториите и по принцип затворените лаборатории на 14-етажен медицински колеж в Ню Йорк ("Diller Scofidio + Renfro");
- пространство, свободно за интерпретации - лабиринти с оголяла на неочаквани места, които дезориентират посетителя; кръгли пейки, които преминават в стени (Alvaro Siza); стена (на венецианско палацо), обърната като под (Rozana Montiel);
- пространството като празнина, освободено от архитектура - прозрачен плексигласов лабиринт ("SANAA"), видеоинсталации на природа върху полюляващи се пердета (Toyo Ito);
- ефимерна архитектура, освободена от материалното - механизирана инсталация, която в непрекъснат цикъл прави еднометрови сапунени стени и секунди след това ги пука (Lorela Arapi, Stefano Clerici, Andrea Cappellaro).

В края на 300-те метра човек излиза, спокоен и уверен, с усещането, че да, основната роля на архитектурата е да създава пространства, а архитектът променя света около себе си само със средствата на чистата архитектура и създава преживявания чрез обеми, непреходни в своята стойност и красота и отвъд тревогите на днешния ден.

Архитектурата не е само пространство: Биеналето през погледа на нациите. Днешният ден обаче е пълен с тревоги. А Венецианското биенале е мястото, където архитектите от цял свят по принцип се събират, за да се тревожат, да мислят и обсъждат бъдещето, а не просто да показват колко добри архитекти са и колко красива може да бъде архитектурата. И това, но не само. Архитектурните биеналета във Венеция обикновено се разкъсват в опитите си за баланс между естетизиране на архитектурния обект и политическата и социална ангажираност на професията. И никога не постигат този баланс. В крайна сметка, изложбите винаги клонят в една от двете посоки и все някой не е доволен.

Ивон Фарел и Шели Макнамара някак си се опитват да загрябят ролята на архитектурата като активен участник в социалния и политически дебат на времето ни (може би и като контрапункт на изключително социално ангажираното Биенале на чилиеца Алехандро Аравена през 2016). Те говорят за абстрактни пространства, а това звучи безотговорно в ерата на Тръмп, Брекзит, кризата в европейската идентичност и национал-популизма, заляв много от старите демокрации в света. И докато част от националните павилиони откликват на повика им за спасение от хаоса на съвремието в полето на чистата архитектура, то други, напротив, отправят ярки политически и социални послания:

- **Германия** представя обекти и проекти по линията на Стената в Берлин и границата между Източния и Западния блок по време на Студената война като "свободни пространства", които обаче, почти 30 години след падането на Желязната завеса, са все още неусвоени, а раните – не зарастнали;
- **Белгия** изпразва павилиона си и слага в средата му публичен амфитеатър в европейско синьо като място за дебати и осмисляне бъдещето на обща Европа;
- **Великобритания** обгражда павилиона си със строително скеле, оставя го празен, като в ремонт, и качва всички посетители по скелето до покрива, където на чисто нова, изолирана и празна тераса всеки ден в 17:00 се сервира чай. Изложбата е кръстена "Island" ("Остров"), прави очевидна препратка към Брекзит и е една от най-противоречивите (но получава и една от специалните награди на журито на Биеналето);
- **Израел** проследява историята на споделените религиозни свободни пространства в Йерусалим в серия макети;
- **САЩ** изследват поредица конфликтни зони на проблемни празни пространства - по протежението на границата с Мексико, по т.нар. "Ръждив пояс" от щати с висока индустриализация преди и сериозни икономически проблеми днес и т.н.

Златният венециански лъв за най-добър павилион на 2018 обаче бе присъден на **Швейцария** за една инсталация, тотално лишена от втори политически или социален пласт и стигнала най-далеч в "освобождаването" на пространство. Павилионът е оставен празен, разбира се, с безлични бели стени и паркет, както и с базисните довършителни работи и оборудване, с каквито от десетилетия се предлагат жилищата за продажба или под наем в Швейцария. Той е лабиринт от уголемени и миниатюрни пространства, хибрид между света на Гълливер и на Алиса, с гигантски врати и дребни отвори за преминаване, с извисяващи се кухненски шкафове и мънички прозорчета, стаи и коридори. Какво е архитектурата, питат се швейцарците (организатори са Съветът за изкуствата на Швейцария и фондация "Про Хелвеция").

Архитектурата е нещо относително, мащабът е нещо относително. Единствено непреходно е чистото пространство. Това е истинската архитектура.

Нормално е да присъдят Златния лъв точно на този павилион. Всеки архитект мечтае това да е истинската архитектура. А не обвързана с властта и капитала, подчинена на политиката и икономиката комбинация от строителни елементи (както твърдеше Биеналето на Рем Кулхас през 2014).

Между двете гореописани крайности в тазгодишните национални изложби имаше и много чудесни изследвания и инсталации, които образоваха, вълнуваха, занимаваха се с екологични проблеми, с творчество и кризи, с религия и скандали. Две от тях ще останат в историята.

Концептуалните параклиси на Ватикана. През 2018 Ватикана участва за пръв път на Венецианското архитектурно биенале с инсталация от 11 концептуални параклиса, разположени в градините на манастирския остров Сан Джорджо Маджоре, точно срещу Сан Марко. Поръчани на 11, повече или по-малко известни архитекти от цял свят (сред които Норман Фостър, Едуардо Сото де Мура, Смилян Радич, Хавиер Корвалан, Шон Годсел и др.), параклисите дават нов поглед върху по принцип консервативните пространства на религията, третирайки ги като арт инсталация, нахално, но уважително и често с чувство за хумор.

Организаторът, кардинал Джанфранко Равази, президент на Папския съвет за култура, обяснява, че павилионът на Ватикана трябва да бъде приеман като проявление на либералните политики на папа Франциск и цитира папските думи: "Трябва да сме достатъчно храбри, за да откриваме нови символи и знаци, нови форми на красота, включително извън познатите конвенционални форми".

Фасадата на разрушения жилищен комплекс "Робин Худ гардънс". Докато папските павилиони предизвикаха почти всеобщо възхищение, една друга инсталация ще се запомни като сигурно най-противоречивия участник на тазгодишното Биенале. До кейовете на "Арсенале" британският музей за декоративно-приложни изкуства "Виктория и Албърт" (V&A Museum) експонира 3-етажен отрязък от фасадата на разрушения през август миналата година емблематичен лондонски комплекс от социални жилища "Робин Худ гардънс". Комплексът е завършен през 1972 и е проектиран от двойката архитекти Алисън и Питър Смитсън, членове на CIAM и Теам X и теоретици на английския нов брутализъм. Разрушаването му през лятото на 2017 беше съпроводено от бурни спорове и международно архитектурно неодобрение, а фактът, че един от най-уважаваните британски музеи придобива част от противоречивия комплекс, давайки му така статут на произведение на изкуството, бе не по-малко скандален (особено в очите на онези, които смятат сградата за грозен остатък от провален социален експеримент). От музея не само защитиха избора си, но и докараха фасадата във Венеция на най-важното архитектурно събитие в света. Целта им е, твърди Кристофър Търнър, директор на секцията по дизайн и архитектура към "Виктория и Албърт", да продължат дебата за наследството на модернизма и бъдещето на социалните жилищни комплекси във Великобритания.

Архитектурата, казват, трябва да бъде адекватна на пространството и на времето си. В съвременния свят без отчетливи авторитети и йерархии, форуми като Венецианското биенале остават единствените места, където архитектурата може да концептуализира проблемите на деня, да изкаже мнението си по големите световни дебати и да се надява, че ще бъде чута. Хубаво е такива възможности да не се губят, колкото и изкусително да е спасителният пристан на естетизираното, чисто и свободно архитектурно пространство, което кураторите на 16-ото Архитектурно биенале във Венеция се опитват да ни продадат като най-адекватна тема за 2018.

Арх. Анета Василева

P.S. за поредното неучастие на България

През 2018 година България отново не участва със свой национален павилион на Венецианското архитектурно биенале. В цялата 29-годишната история на Биеналето нашата страна има само едно официално появяване - през 2008, с националния павилион "The Young Architects", куриран от Съюза на архитектите в България и архитект Георгий Станишев (брат на тогавашния български премиер). През есента на 2017, с обявяване на бюджета за 2018 на Министерство на културата, министър Боил Банов обяви, че половин милион лева ще бъдат отделени за участие на България на Венецианските архитектурно и арт биеналета. Дано тези пари са били използвани разумно, за дългосрочно наемане на пространство, например. Дано тази инвестиция да е била направена след продължителни консултации с всички експерти, които от години посещават, анализират и следят сцената на архитектурните и арт форуми във Венеция (а не само след разговори със случайни местни културтрегери). И дано през 2020 България участва на Архитектурното биенале без комплекси и скандали, със собствен павилион, от който да не ни е срам, след нормален конкурс за мислещи, космополитни и образовани куратори. Но надали. Архитектурното Биенале във Венеция продължава до 25 ноември 2018 в "Джардини", "Арсенале" и на различни локации в града.

А. В.

КУЛТУРА

Седмичник за изкуство, култура и публицистика

Адрес на редакцията: ISSN - 0861 - 1408

1421 София, ул. *Милин камък* 14, VI етаж

Телефони: 02/963 21 06, 02/963 21 50

www.kultura.bg, e-mail: kultura@kultura.bg

Главен редактор Коприна Червенкова
Отговорен редактор Георги Лозанов
Зам. главен редактор Христо Буцев
Кино Геновева Димитрова
Музика Екатерина Дочева
Регионална култура Любен Русков
Литература Марин Бодаков
Театър Никола Вандов
Пластични изкуства Кирил Василев
Политика Теодора Георгиева
Художник Людмил Веселинов
Реклама Стефан Банков

Вестник „Култура„, най-старото специализирано издание в България за изкуство и култура, което съществува от 1957 г., се издава от 2007 г. от християнската фондация „Комунитас„.

Вестникът е територия, свободна за дискусии. Той не налага единствено валидна гледна точка, а поддържа идеята, че културата е общност на ценности и идеи, на трите стълба, залегнали в историческия фундамент на Европа – античната философия, римското право и християнската традиция. Изданието не пренебрегва християнската гледна точка в дебата, е което приканва читателите си към по-дълбоки исторически и смислови паралели.

Езикът на „Култура„ е език на диалога, не на конфронтацията.

communitas foundation